

4. Közterületi és őrszolgálat

4.1. Bevezetés

A közterületi szolgálat – mint az objektív és szubjektív közbiztonság fenntartásának egyik legáltalánosabban (de korántsem legeredményesebben) alkalmazott eszköze – a történelem során az államok – így Magyarország – belső rendjének fenntartására hivatott fegyveres rendvédelmi szervek rendeltetésszerű működésének alapvető gerincét képezte. A közterületi szolgálat a mai rendőrség működésében sem veszítette el meghatározó szerepét.

„A közterületi jelenlétet biztosító ór-járőrszolgálat rendeltetése egyrészt a rendőrség fizikai jelenlétével történő bűnmegelőzés, másrészt pedig a már megtörtént, a közbiztonságot sértő cselekményekre való azonnali reakálás. Mindkét funkcióban fellelhetők azok az elemek, amelyek alkalmasak a közbiztonságérzet növelésére.”¹

A közterületen szolgálatot teljesítő rendőrök tevékenysége képezi a rendőrség civil megítélésének alapját. A rendőrség rendészeti feladatkörében eljárva ellátja a közterület rendjének fenntartásával kapcsolatos rendészeti feladatokat.² Általánosságban közterületi szolgálat alatt a járőrtevékenységet, járőrszolgálatot kell érteni. E fejezet tehát a járőr-, valamint őrszolgálatra vonatkozó ismereteket dolgozza fel. Kétségtelen, hogy tényleges közterületi szolgálatnak nem csupán a járőrszolgálat minősül, hanem például a körzeti megbízottak bizonyos tevékenységei, de ennek tárgyalására a körzeti megbízotti szolgálatról szóló fejezet hivatott.

4.2. Alapfogalmak³

Az egységes értelmezés érdekében szükséges azoknak a fogalmaknak a tisztázása, amelyeket a továbbiakban használni kívánunk.

Járőrszolgálat. Közterületeken, illetve nyilvános helyeken történő nyílt rendőri szolgálatellátás, amelynek célja a közrend állapotának megóvása, a határrend fenntartása, a szolgálatellátás területének ellenőrzése, a lakossággal való kapcsolattartás, a lakosság szubjektív biztonságérzetének javítása, illetve a rendőrség intézkedési kötelezettségének körébe tartozó eseményekre történő reakálás.

Járőr. Járőrszolgálati szempontból a járőrszolgálatot teljesítő rendőr, függetlenül az általa betöltött beosztástól. Járőrfeladatokat nem kizárólag járőrbeosztású rendőr láthat el. A feladatellátás

¹ Major et al. (2014): i. m.

² Rtv. 1. § (2) bek. 5. pont.

³ Boda (2019): i. m.

során az a rendőr minősül járőrnek, aki közterületen vagy nyilvános helyen nyílt rendőri szolgálatellátást végez. Feladatellátás szempontjából a járőrszolgálatba beosztott és járőrszolgálati tevékenységet ellátó egyfős rendőri erő, járőrpár vagy járőr csoportba, illetve megerősített járőr csoportba szervezett szolgálati csoport. Humánigazgatási értelemben a járőrbeosztásba kinevezett rendőr, függetlenül az általa ellátott szolgálati feladatoktól. A járőr egy tiszthelyettesi állománycsoportba tartozó beosztás, amely esetben e kifejezés a munkakörre utal.

Járőrkörzet. A járőrszolgálat ellátásának területe, amelynek meghatározása a körzethatárok megjelölésével történik. E határok között nincs járőr számára kötött útirány kijelölve.

Járőrutírány. A járőrszolgálat ellátásának területe, amelynek meghatározása a járőr mozgása által kötelező jelleggel érintett, pontszerűen meghatározott ellenőrizendő területek és ezek sorrendjének kijelölésével történik.

Őrszolgálat. Az a szolgálati forma, amelynek során a rendőr a kijelölt őrhelyén, mozgási körzetében állandó vagy ideiglenes jelleggel személyt, meghatározott területet, létesítményt vagy értéket véd, őriz, közbiztonsági szempontból ellenőriz, vagy protokolláris feladatot lát el.

Őr. Őrszolgálatot teljesítő rendőr, függetlenül az általa betöltött beosztástól. Őrfeladatokat nem kizárólag meghatározott őrbeosztású rendőr láthat el. Humánigazgatási értelemben a meghatározott őrbeosztásba kinevezett rendőr, függetlenül az általa ellátott szolgálati feladatoktól.

Őrhely. Az őr számára kijelölt mozgási körzet és az ezen belül meghatározott felállítási hely együttes megnevezése.

Felállítási hely. Az őr számára a mozgási körzeten belül pontszerűen kijelölt olyan terület, amelyen az őr a részére meghatározott időben látja el szolgálati feladatait.

Mozgási körzet. Az őr számára a felállítási hely közvetlen környezetében meghatározott, szolgálatellátásra kijelölt terület.

4.3. Járőrszolgálat

„A járőrözés a közterületek és nyilvános helyek, a határterület és – jogszabályban meghatározott esetekben – a határterületen kívüli területek rendőri vagy határrendészeti ellenőrzésének, továbbá a határőrizetnek az egyik formája. A járőrözés során egy vagy több rendőr előre meghatározott körzetben, területen vagy útvonalon, valamint menetvonalon bűnügyi, közrendvédelmi, határrendészeti, közlekedési, továbbá vízi rendészeti feladatot lát el, ellenőrzi a jogszabályok betartását, végzi a jogellenes cselekmények megelőzését, felderítését, megszakítását és az elkövetők elfogását.”⁴

⁴ Szolg. Szab. 70. § (1) bek.

A közterület fogalmának több meghatározása ismert. Ezek közül talán ez a legformálisabb: „közhatalomra szolgáló minden olyan állami vagy önkormányzati tulajdonban álló földterület, amelyet az ingatlan-nyilvántartás ekként tart nyilván”.⁵ Ez a meghatározás sokat nem árul el a közterületek jellegéről, mert kizárólag az ingatlan-nyilvántartáshoz köti a fogalom-meghatározást. A közterületi szolgálat szempontjából talán legjobban használható definíció így határozza meg a közterületek fogalmát:

„a közhatalomra szolgáló minden olyan állami vagy önkormányzati tulajdonban álló terület, amelyet rendeltetésének megfelelően bárki használhat, ideértve a közterületnek közútként szolgáló és a magánterületnek a közforgalom számára a tulajdonos (használó) által megnyitott és kijelölt részét, továbbá az a magánterület, amelyet azonos feltételekkel bárki használhat.”⁶

A rendeltetésszerű használat az a pont, amely összeköti ezt a meghatározást a rendőrséggel, hiszen az Rtv. a rendőrség feladatai között említi a közterületek rendjének fenntartását, s ez a rend elsősorban rendeltetésszerű használattal azonosítható.

A nyilvános hely fogalmát a közbiztonságra különösen veszélyes eszközökről szóló 175/2003. (X. 28.) Korm. rendelet határozza meg. E meghatározás szerint a nyilvános hely nem más, mint a közterületnek nem tekinthető, mindenki számára nyitva álló hely. Ilyen például egy bevásárlóközpont parkolója (a közforgalom elől el nem zárt magánút) vagy maga a bevásárlóközpont, amely magántulajdont képez, azonban mindenki számára azonos feltételekkel látogatható, és rendeltetésszerűen igénybe vehető.

Általában a járőrszolgálat tölti be leginkább a *rendőrség veszélyelhárító, rendfenntartó szerepét*. A fogalommeghatározásokban kevésbé érvényesül a lakossággal való kapcsolattartás elvárása. Feladataikat zömmel a *jogsértésekre történő represszív intézkedések teszik ki*. Általános az a vélekedés, hogy nyílt rendőri jelleggel történő szolgálatellátásukkal nem lebecsülhető értékű bűnmegelőző hatást válthatnak ki. Ezzel a feltételezéssel szemben érdemes kellő kritikát gyakorolni, gyakorta túlbecsüljük a járőrszolgálat bűnmegelőző szerepét.⁷

4.3.1. A járőr ereje

A Járőr- és Őrszolgálati Szabályzatról szóló 13/2017. (III. 24.) ORFK utasításban (a továbbiakban e fejezetben: szabályzat) foglaltak alapján a *járőr ereje nagyrészt a járőr létszámát fejezi ki*. Ennek megfelelően lehet:

- egyfős járőr;
- járőrpár;
- járőrcsoport (3–7 fő);
- megerősített járőrcsoport (8–12 fő).

A meghatározásból is kitűnik, hogy a szabályzat a járőr erejének csak a kereteit jelöli ki, amelyeken belül a szolgálatot tervező parancsnok a járőrállomány tényleges erejét az adott terület bűnügyi, közbiztonsági, határbiztonsági helyzetére, a rendelkezésre álló erők és eszközök

⁵ 1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről.

⁶ 1999. évi LXIII. törvény 27. § a) pont.

⁷ Tihanyi Miklós: A városok problémái. In Korinek László (szerk.): *Értekezések a rendészetről*. Budapest, NKE RTK, 2014. 163.

mértékére, a végrehajtandó feladatra, valamint a szolgálatteljesítés napszakára figyelemmel határozza meg a szolgálatparancsnok részére. A szolgálatparancsnok – az adott vagy kialakult helyzetre reagálva – a járőr erejét módosíthatja, a módosítás tényét és indokát az illetékes tevékenységirányítási központ vagy állandó ügyeleti szolgálat (a továbbiakban együtt: ügyeleti szolgálat) részére jelenti.⁸ *A járőr – értelemszerűen az egyfős járőr kivételével – a járőrszolgálat során parancsnokként kijelölt rendőrből⁹ (akit a szolgálatparancsnok köteles kijelölni) és járőrtársból vagy járőrtársakból áll. Az egyfős járőr kivételesnek mondható, mert igencsak nehezen valósítható meg a biztonságos szolgálatellátás követelménye. A Szolg. Szab. alapján ebben a formában a rendőrkapitányság székhelye szerinti városokban, valamint a Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtérén látható el járőrszolgálat. Egyéb településeken csak indokolt esetben lehet járőrözésre egy rendőrt vezényelni.¹⁰ Egyfős járőrt önállóan a közterületre vezényelni csak olyan feladattal lehet, amelynek ellátása előreláthatólag az életét vagy testi épségét közvetlenül nem veszélyezteti. A biztonságos szolgálatellátás érdekében meg kell erősíteni szolgálati kutyával, vagy részére beépített helymeghatározó és riasztó funkcióval ellátott rádiókészüléket kell biztosítani.¹¹ Intézkedéseit különös körülménnyel kell végrehajtania, ennek során előzetesen fel kell mérnie, hogy képes-e az intézkedés eredményes befejezésére, amennyiben nem, haladéktalanul segítséget kell kérnie az TIK-től vagy a szolgálatparancsnoktól.*

Az egyfős járőr egységes alkalmazására először Győrben került sor, majd 2011 őszén a Budapesti Rendőr-főkapitányságon is elindult az amerikai seriffszolgálat mintájára megalkotott „egy járőr – egy gépkocsi” szolgálati forma, amely mérsékelten ugyan, de ma is működik. Tagadhatatlan, hogy a győri pilotprojekt sok nehézséget hozott a felszínre. Ennek megfelelően a budapesti bevezetést már számos előkészületi munka, köztük hangsúlyosan a speciálisan erre a szolgálati formára fejlesztett intézkedéstaktikai képzés előzte meg. A program kezdeti „szigorú” előírásai (például, hogy kizárólag az erre a célra kialakított, akkoriban TIR Mobil, ma Nova Mobil rendszerrel szerelt gépjárművekkel volt megengedett a szolgálati forma működtetése) mára jelentősen mérséklődtek. A program működtetésekor a TIK ügyeletesei fokozott figyelmet fordítanak arra, hogy az egyfős járőrt olyan események helyszínére, illetve olyan szolgálati feladatok ellátására irányítsák, amelyek a rendelkezésre álló adatok alapján előreláthatólag az életét, testi épségét nem veszélyeztetik.

E járőrszolgálati formában alapszabály, hogy a rendőr – a körzeti megbízottat is ideértve – *éjszaka* (azaz II-es napszakban, 22:00 és 06:00 között) *egyedül nem láthat el közterületi szolgálatot*, így a szolgálati formát ezen időszakokban szüneteltetni kell. Szintén az egyfős járőr biztonságát hivatott szolgálni az a szabály, amely szerint *második és harmadik fokozatú hőségriadó esetén járőrszolgálatra egyfős járőr nem alkalmazható.*¹²

⁸ 13/2017. (III. 24.) ORFK utasítás 6. pont.

⁹ Korábban, a 13/2017. ORFK utasítás által hatályon kívül helyezett, a Magyar Köztársaság Rendőrségének Járőr- és Őrszolgálati Szabályzata kiadásáról szóló 22/1997. (XI. 18.) ORFK utasítás szerint „járőrvezető”.

¹⁰ Szolg. Szab. 70. § (2) bek.

¹¹ 13/2017. (III. 24.) ORFK utasítás 8. pont.

¹² 30/2008. (OT 16.) ORFK utasítás a hőségriadó elrendelésekor a Rendőrség személyi állománya, a rendőrségi épületekben tartózkodó ügyfelek és a rendőrhatalom eljárási alá vont személyek hőség okozta egészségkárosodásának megelőzése érdekében végrehajtandó intézkedésekről 9. pont.

A járőrszolgálat ellátásának *alapvető egysége a járőrpár*. A *járőr* csoport ereje a járőrpár és a megerősített járőr csoport között helyezkedik el, ezért a szabályzat akként rendelkezik, hogy járőr csoportot elsősorban olyankor kell alkalmazni, amikor a megerősített járőr csoport alkalmazásának feltételei nem állnak fenn, ugyanakkor a járőrpárnál nagyobb erőre van szükség. Járőr csoport alkalmazását ennek megfelelően indokoltá teszi, ha a szolgálati feladat nem, vagy csak korlátozott mértékben hajtható végre az adott terület mérete, bűnügyi, közbiztonsági és határbiztonsági jellemzői, az intézkedések várható nagy száma, jellege, vagy az egyéb külső (környezeti) körülmények miatt.¹³

A *megerősített járőr csoport 8–12 főből álló*, a rendőri beavatkozás hatékonyságának biztosítása érdekében létrehozott, a csoport tagjainak egyidejű szállítását lehetővé tevő, egy vagy több gépjárművel ellátott, speciálisan képzett és szükség esetén speciálisan felszerelt szolgálati alegység.¹⁴ A megerősített járőr csoport alkalmazását a közterületek és nyilvános helyek demonstratív ellenőrzése, fokozott ellenőrzés, felügyeleti szolgálattal ellátott rendezvénybiztosítás vagy egyéb szolgálati feladat indokolhatja. A járőrszolgálati feladatok ellátása során megerősített járőr csoportot (természetesen a járőrpár, illetve járőr csoport mellett) a Készenléti Rendőrség alkalmaz egyrészt azért, mert leginkább a bűnügyileg fertőzött területek rendőri ellenőrzésében vesznek részt, másrészt pedig azért, mert felkészülnek az esetlegesen bekövetkező váratlan eseményekre (katasztrófa, gyűlés), ahol bevetési csoportként a csapaterő kötelékében azonnal összevonhatók, csapatszolgálati feladatokra bevetethetők.

Amennyiben a járőrpár, a járőr csoport vagy a megerősített járőr csoport a feladatok ellátása során különválik, a feladatokat a továbbiakban a szolgálatparancsnok, az ügyeleti szolgálat vagy az eredeti járőrszolgálat teljesítése során parancsnokként kijelölt rendőr által meghatározottaknak megfelelően a járőr tagjai önállóan hajtják végre. Különválás esetén az eredeti járőr csoport vagy megerősített járőr csoport parancsnokként kijelölt rendőre kijelöli az új járőrpár, járőr csoport parancsnokát.

Az európai rendőrségeknek is reagálniuk kell az egységesülő Európai Unió rendészeti kihívásaira. E kihívások közé tartoznak a nyitott határok, a megnövekedett nemzetközi személyforgalom és az egyre bővülő turizmus. Az ezekre adott egyik lehetséges válasz a nemzetközi közös járőrszolgálat, ahol egy állam területén különböző országok rendőrei közösen látnak el járőrszolgálatot. A közös járőrszolgálatba, illetve nemzetközi közös járőrszolgálatba egy fő rendőr is beosztható. *Nemzetközi közös járőrszolgálatnak* nevezzük azt a járőrszolgálati formát, amelynek során a magyar rendőr más állam rendvédelmi szervének tagjával közösen teljesít járőrszolgálatot, amely lehet:

- határ menti;
- Magyarország mélységi területein végrehajtott;
- más állam területén végrehajtott;
- a közös műveletek végrehajtása céljából Magyarországra vezényelt külföldi vendég-tisztokkal, szakértőkkel végrehajtott, nemzetközi közös járőrszolgálat.¹⁵

A *nemzetközi közös járőrszolgálatra* vonatkozó különleges szabályok azt hivatottak szolgálni, hogy az egymás területén fegyveres szolgálatot ellátó rendőrök hatékonyan és az adott állam integritását nem sértő módon lássák el szolgálatukat. Ennek megfelelően ilyen típusú

¹³ 13/2017. (III. 24.) ORFK utasítás 11. pont

¹⁴ 13/2017. (III. 24.) ORFK utasítás 3. c) alpont.

¹⁵ 13/2017. (III. 24.) ORFK utasítás 3. d) alpont.

járőrszolgálatba csak az a rendőr osztható be, aki ismeri a közös járőrszolgálatra vonatkozó szabályokat és a szolgálat ellátásához szükséges mértékben a járőr által használt közös nyelvet.¹⁶

A járőrfeladatokat ellátó erőkbe nem kizárólag rendőrök lehetnek beosztva, hanem lehetőség van arra is, hogy a rendőr közös járőrszolgálatot lásson el más szervezetekhez tartozókkal. A *közös járőrszolgálat* a rendőr más, nem rendőri szerv vagy szervezet tagjával közösen teljesített járőrszolgálat. Erre külön utasításra vagy együttműködési megállapodás alapján van lehetőség. A rendőr mellé járőrtársként beosztható (tehát minden esetben a rendőr a járőrszolgálat során parancsnokként kijelölt személy):

- katona;
- büntetés-végrehajtási felügyelő;
- pénzügyőr;
- országgyűlési őr;
- nemzetközi szerződés alapján más állam rendvédelmi szervének tagja (csakis magyarországi szolgálatteljesítés esetén parancsnok a magyar rendőr, más állam területén végrehajtott közös járőrszolgálat során járőrtárs);
- közterület-felügyelő;
- fegyveres biztonsági őr;
- polgárőr;
- rendészeti feladatot ellátó személyek (2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskola-kerülés elleni fellépést biztosító módosításáról).

A katonával való közös járőrszolgálatnak létezik egy speciális esete. Ez pedig a katonai rendészeti járőrözés, amikor a járőr célja nem rendészeti, hanem katonai jellegű feladatok megoldása. A katonai rendészeti járőrözésbe a rendőr kizárólag járőrtársként osztható be. Ennek megfelelően a katonai rendész lesz a járőrszolgálat során parancsnokként kijelölt személy.

4.3.2. A járőrszolgálat módjai

A járőrszolgálat során történő közlekedés különböző módokon, gyalogosan, illetve többféle közlekedési eszköz igénybevételeével és szolgálati állat alkalmazásával valósulhat meg. A járőrszolgálat, annak módjait tekintve történhet:

- gyalogosan;
- kerékpárral;
- gépkocsival;
- segédmotoros kerékpárral;
- motorkerékpárral;
- különleges járművel;
- vízi járművel;
- légi járművel;
- vonaton;
- mobil hőkamerás gépjárművel;
- szolgálati kutyával;

¹⁶ 13/2017. (III. 24.) ORFK utasítás 30. pont.

- szolgálati lovon;
- kombinált módon.

Úgy tűnik, hogy a *gyalogos járőrszolgálat* sokat veszített gyakorlati szerepéből, noha továbbra is ez *tekinthető az elsődleges járőrszolgálati formának*. A járőrszolgálat valamennyi módja közül ez a legalkalmasabb a lakosság szubjektív biztonságérzetének növelésére. A gyalogos járőr ugyanis lassabban közlekedik a valamilyen közlekedési eszközt alkalmazó járőrnél, ezáltal tovább tartózkodik egy-egy helyszínen. E járőrszolgálati módban a legközvetlenebb a járőr és a civil személyek közötti kapcsolat. Az emberek ilyenkor megszólíthatják a rendőrt, tőle segítséget, felvilágosítást kérhetnek. A gyalogos járőrszolgálat ellátása során a járőrpár tagjainak lehetőleg egymás mellett kell haladniuk. A gyalogos, a gépkocsizó, a lovas, valamint a vízi járművel szolgálatot ellátó járőr kötelező és külön utasításra viselendő felszerelési tárgyait a szabályzat 1. melléklete tartalmazza.

Kerékpáros, segédmotoros kerékpáros járőrszolgálatot olyan területeken célszerű alkalmazni, ahol más járművel egyáltalán nem, vagy a lakosság számára hátrányt jelentő módon lehetne járőrszolgálatot ellátni. Ennek megfelelően elsősorban települések parkjaiban, üdülő- és kirándulóövezetekben, szabad vizek környékén, illetve éjszaka a települések belső területein lehet ilyen módon járőrszolgálatot szervezni. Ennek során figyelemmel kell lenni a járőr számára meghatározott területre, illetve útvonalra, továbbá az időjárási körülményekre. Jellemző ugyanis e járőrszolgálati formára, hogy a terepviszonyok, illetve az időjárási körülmények jelentősen befolyásolják az alkalmazás lehetőségeit. A másik nehézséget a rendszeresített kényszerítő eszközök viselése jelenti. Ezért a kerékpáros és segédmotoros kerékpáros járőr a rendőrbatot, valamint a rádiót a járművön kialakított külön tartóban elhelyezheti. Tagadhatatlan, hogy e járőrszolgálati forma célja elsődlegesen a közterületi jelenléttel megvalósuló őrködés, illetve prevenció, nem pedig maga a veszélyelhárítás, azaz a jogsértések hatósági intézkedésekkel történő megszüntetése. *Roppant nehézkes ugyanis ezekkel az eszközökkel ellátott szolgálatban intézkedést kezdeményezni.* Az intézkedés megkezdésekor – amennyiben a késedelem az intézkedés eredményességét nem veszélyezteti – a zárt bukósisakot a járőr tagjai kötelesek levenni, továbbá intézkedés közben a járműről leszállni, és azt – a közlekedésbiztonsági szabályokra is figyelemmel – stabil módon rögzítve letámasztani. Ezek a szabályok kevésbé teszik alkalmassá a rendőrt arra, hogy spontán módon reagáljon a közrendet veszélyeztető magatartásokra.

A leggyakrabban alkalmazott járőrszolgálati mód a gépkocsizó járőr. Erre a célra elsősorban olyan szolgálati gépjárművet kell használni, amely rendelkezik infokommunikációs eszközzel, kép- és hangrögzítő berendezéssel, stabil megkülönböztető jelzéssel és jól észlelhető rendőri jelleggel. Ez nem kőbe vésett szabály, ugyanis előfordulhat, hogy nem áll rendelkezésre például kép- és hangrögzítő berendezéssel (Nova Mobil rendszerrel) ellátott gépjármű. Ezekben az esetekben természetesen az ilyen eszközzel nem rendelkező gépjárművek is igénybe vehetők járőrszolgálatra. Amennyiben a szolgálati feladat jellege indokolja, a járőrszolgálat során rendőri jelleg nélküli, mobil megkülönböztető jelzéssel felszerelt személygépkocsi is alkalmazható. Amennyiben a járőr minden tagja látótávolságon túl elhagyja a gépjárművet, abban az esetben két kötelezettségnek kell eleget tenni. Egyfelől erről jelentést kell tenni az ügyeleti szolgálat felé, másfelől a gépjárművet le kell zárni, a riasztót pedig üzembe kell helyezni. Figyelni kell arra, hogy a hátrahagyott szolgálati gépjárműben lőfegyver, lőszer, kényszerítő eszköz, kézi rádiókészülék őrzés nélkül nem maradhat. A gépkocsizó járőr – amennyiben az lehetséges – szolgálata 50%-át a gépkocsiból kiszállva, gyalogosan kell hogy teljesítse. A gépjármű vezetője köteles magánál tartani érvényes vezetői engedélyét, valamint ügyin-

tézői igazolványát, felelős a gépjármű tisztaságáért, karbantartásáért, azon a szolgálat során önhibájából keletkezett sérülésekért, a rendszeresített menetokmányok (indítónapló, menetlevél) vezetéséért, továbbá a gépjármű kötelező tartozékai, szolgálati felszerelései, fedélzeti híradó- és informatikai eszközei meglétének, alkalmazhatóságának ellenőrzéséért. Megerősített járőr csoportban történő szolgálatteljesítés esetén a gépjárművezető feladata a jármű és az abban elhelyezett felszerelés megóvása, ezért intézkedés során a gépjárművet csak külön utasításra, illetve – amennyiben az intézkedés eredményes befejezése azt megköveteli – saját elhatározásából hagyhatja el.

A motorkerékpáros járőr elsősorban közlekedési forgalom-ellenőrző és külön biztosítási jellegű feladatokra alkalmazható. Szükség esetén azonban közrendvédelmi, határrendészeti tevékenység végrehajtására is igénybe vehető. A motorkerékpárral teljesített szolgáltatellátásra a segédmotor-kerékpárral kapcsolatban ismertetett szabályok az irányadók. Valamennyi egy-nyomtávú járművel ellátott szolgálatra igaz, hogy a közlekedésben éppen azokkal a veszélyekkel kell számolniuk a rendőröknek, amelyek a többi, hasonló eszközzel közlekedőre is veszélyt jelentenek, a rendőri jelleg nem jelent védeltséget a közlekedési veszélyekkel szemben.

Különleges járművek alatt – amelyeket inkább különleges közlekedési eszközöknek nevezhetünk – a Budapesti Rendőr-főkapitányság (BRFK) által a Margit-sziget környékén alkalmazott úgynevezett elektromos rollert, valamint a Készenléti Rendőrség (KR) által a budai Vár területén alkalmazott járműszerű közlekedési eszközt, a segwayt (amely a közlekedés során jelenleg nem járműnek, hanem gyalogosnak minősül) értjük. A különleges járművek gyűjtőfogalom alatt érthetünk azonban tényleges járművet – például négykerekű motorkerékpárt (quadot) – is.

Vízi járművel (hajóval, jet skivel) a Dunai, Tisza és Balatoni Vízügyi Rendészeti Rendőrkapitányság állománya, valamint egyes határrendészeti kirendeltségek állománya lát el járőrszolgálatot.

„Vízi járművet az a rendőr vezethet, aki rendelkezik az adott hajótípusra előírt hajózási képesítéssel, az igénybe venni kívánt vízterületre megfelelő vonalvizsgálóval és érvényes hajós szolgálati könyvvel. Vízi járművön csak olyan rendőr láthat el vízi rendészeti vagy határrendészeti járőr szolgálatot, aki érvényes hajós szolgálati könyvvel rendelkezik. Járőrszolgálatra elsősorban motoros, rendőrségi jelleggel kialakított, megkülönböztető jelzéssel, hangosító és híradó eszközzel (rádiókészülékkel), valamint a hajózási szabályokban előírt más hatósági jelzéssel és felszereléssel ellátott vízi jármű vehető igénybe. A vízi járőr a hajózás megkezdése előtt a fegyverzetén és szolgálati felszerelésén könnyíthet. A fegyverzetet és a szolgálati felszerelést ebben az esetben a vízi járművön – mások által hozzá nem férhető módon – biztonságba kell helyezni. Nyitott fedélzetű hajón a szolgálati fegyver csak indokolt esetben viselhető.”¹⁷

A vízi jármű elhagyásakor annak vezetője köteles gondoskodni a jármű biztonságos elhelyezéséről, a járőrszolgálat során parancsnokként kijelölt rendőr pedig arról, hogy a fegyverzetet és a szolgálati felszerelést a járőrök magukhoz vegyék, valamint a szolgálatparancsokkal az összeköttetést fenntartsák. Vízi járművön fegyvert és szolgálati felszerelést őrizetlenül hagyni tilos. A vízi közlekedés biztonságára vonatkozó szabályok nyílt vízén történő betartása lényeges követelmény, amely a járőrökre és a vízi jármű nyitott fedélzetén tartózkodó vagy oda kilépő valamennyi személyre egyaránt nézve kötelező. Ennek megfelelően a rendszeresített mentőmellényt (szükség esetén testhevedert is) kötelesek viselni az alábbi esetekben:

¹⁷ 13/2017. (III. 24.) ORFK utasítás 115–117. pont.

- a vízben történő bármilyen munkavégzés során;
- vízből mentés végrehajtása közben;
- bejelentésre történő kivonulás ideje alatt;
- éjjel és korlátozott látási viszonyok között;
- a viharjelzés bármely fokozatának elrendelése esetén annak fennállásáig.

A légi járművel ellátott járőrszolgálat eszköze kizárólag a helikopter. A légi járművel szolgálatot teljesítő járőr a feladatait az előjáró által meghatározott és a légi közlekedésre vonatkozó szabályok szerint bejelentett repülési útvonalon vagy légtérben teljesíti. Lényegében ez felel meg a légi járművel végrehajtott járőrszolgálat járőrútvonalának vagy járőrkörzetének. Légi járművel az alábbi esetekben célszerű járőrszolgálatot teljesíteni:

- a közúti, vasúti, vízi és légi járműforgalom ellenőrzésére;
- a tömegrendezvények légi megfigyelésére és biztosítására;
- meghatározott terület – a határterület – légi figyelésére, kutatására;
- bűncselekményt, illetve a határbiztonságot sértő más jogellenes cselekményt elkövető, gépjárművel menekülő elkövető felderítésére, követésére.

A légi járművel történő szolgálatellátás a KR Különleges Szolgálatok Igazgatósága Légirendészeti Szolgálat privilégiuma. A légi jármű a feladat jellegétől függően felszerelhető normál vagy hőkamerával, továbbá kereső fényszóróval. A légi járművel szolgálatot teljesítő járőr természetesen együttműködik a földi járőrszolgálatokkal. A légi jármű vezetőjének a légi jármű üzemeltetésén, a repülési feladaton kívül más eltérő feladat nem adható, és az általa kiadott – a repülés biztonságára vonatkozó – utasításokat a légi jármű fedélzetén tartózkodó valamennyi személy köteles végrehajtani. A járőrszolgálat teljesítése során szükségessé váló leszállás esetén a légi jármű őrzéséről a járőrszolgálat során parancsnokként kijelölt rendőr gondoskodik.

A vonaton teljesített járőrszolgálat szabályait a *Vasútrendészet* című fejezetben ismertetjük. A szolgálati kutyával és szolgálati lovon történő járőrszolgálat speciális szabályait e fejezet keretei között nem ismertetjük külön.¹⁸

Mobil hőkamerás gépjárművel megerősített járőrszolgálatot elsősorban határrendészeti célokra lehet alkalmazni. Kiváltképp a határőrizeti rendszer első és második vonalában, az illegális migrációban részt vevő személyek valószínű mozgási irányában célszerű a használata. Ezen belül is elsősorban a stabil hőkamerarendszer látóköréből kieső területeken lehet alkalmazni. A hőkamera kezelőszemélyzete tevékenységének nyilvántartását külön erre a célra kialakított munkanapló szolgálja. A kezelőszemélyzet csak a technikai eszköz kezelésére felkészített és helyismerettel rendelkező rendőr lehet. Az elfogást végrehajtó járőrök és a hőkamera kezelőszemélyzete között folyamatos hírósszeköttetést kell biztosítani.

4.3.3. A járőrszolgálat formái

Tévhit lenne azt gondolni, hogy a rendőri feladatok járőrszolgálati formában történő ellátása a közrendvédelmi szolgálati ág sajátja. A közrendvédelmi szervek feladatain túl is találni olyan rendőri feladatokat, amelyeket járőrszolgálat útján látnak el. *A járőrszolgálat formái lényegében a járőrszolgálat során ellátott főbb feladatokat fejezik ki.* Nehéz lenne éles határvonalat

¹⁸ Lásd bővebben: 17/2009. (OT 10.) ORFK utasítás a Rendőrség Kutyás és Lovas Szolgálati Szabályzatáról.

húzni a különböző járőrszolgálati feladatok között, hiszen például a közrendvédelmi járőrök a legnagyobb számban közlekedésrendészeti intézkedéseket folytatnak le. Az is természetes, hogy az illegális migrációban részt vevő személyekkel szemben nem kizárólag a határrendészeti feladatokat ellátó járőrök lépnek fel. Mégis azt mondhatjuk, hogy járőr által ellátott főbb feladatok profilja szerint lehet különbséget tenni a különböző járőrszolgálati formák között. A járőrszolgálat formája ennek megfelelően lehet:

- bűnügyi;
- közrendvédelmi;
- határrendészeti;
- közlekedési forgalom-ellenőrző járőrszolgálat.

A bűnügyi járőrszolgálatot fő szabály szerint a bűnügyi szolgálati ág állománya látja el, azonban indokolt esetben a bűnügyi járőr megalakítható vagy kiegészíthető a közrendvédelmi, közlekedésrendészeti, határrendészeti, valamint az igazgatásrendészeti szolgálati ág tagjaival is. A bűnügyi járőrszolgálat ellátása polgári (civil) öltözetben történik – a bűnüldözéshez és bűnfelelőítéshez fűződő érdekeket szem előtt tartva –, lehetőség szerint „Rendőrség/Police” feliratú akciómellényben. Ha a bűnügyi járőr eligazítását nem a szolgálatparancsnok végzi, az eligazítást végrehajtó előljáró az eligazításon elhangzottakról (a bűnügyi járőr szolgálatba lépése időpontja, a részére meghatározott járőrkörizet vagy járőrútirány, a kapott szolgálati feladat) a szolgálatparancsnokot és az ügyeleti szolgálatot a kiindulás előtt tájékoztatni köteles.

A közrendvédelmi járőr egyik alapvető feladata a közterületeken és nyilvános helyeken a rendőri jelenlét megteremtése és ezzel a közrend biztosítása, a lakosság szubjektív közbiztonságérzetének növelése, a lakossággal történő együttműködés, kapcsolattartás és párbeszéd. A közrendvédelmi járőr feladata oly sokrétű, amennyiféle az a veszély lehet, amely a békés társadalmi együttélést vagy a közrendet veszélyeztetheti. A rendészeti beavatkozás spontán és amorf jellege miatt tételesen felsorolni nem is lehet. Legfeljebb arra tehetünk vállalat, hogy nagy vonalakban vázoljuk a főbb feladatokat. Ezek közé tartozik az örökös szerephez kötődően, hogy visszatérően ellenőrzi a bűnügyi, közbiztonsági vagy határbiztonsági szempontból veszélyeztetett területeket, létesítményeket, különösen a pénzintézeteket, postákat, üzemenyagtöltő állomásokat, ATM-eket, autóbusz- és vasútállomásokat, pályaudvarokat, szórakozóhelyeket, aluljárókat. Fontos továbbá visszatérően ellenőrizni a forgalmas csomópontokat, idegenforgalmi szempontból frekvenciált helyeket, az életvitelszerűen nem lakott hétvégi házakat, nyaralókat, külterületi ingatlanokat.

A járőrszolgálat és az őrszolgálat közötti egyik jelentős különbség, hogy a járőrnek lényegesen nagyobb az önállósága. A részére meghatározott feladatok elvégzéséhez szükséges munkamódszert saját maga választhatja meg. Szükséges számára ennek a fajta önállóságnak a biztosítása, mert a feladatok meghatározásakor lehetetlen minden körülményt előre felmérni. Ezért a járőr a járőrkörizetében vagy járőrútirányán a lakosság életviteléhez igazodóan választja meg az ellenőrizendő területeket, helyeket, ennek során fokozott figyelmet kell hogy fordítson az elhagyott járművekre, csomagokra, tárgyakra, valamint figyelemmel kell kísérnie a szolgálat ellátása során észlelt csoportosulásokat, illetve e csoport(ok) tevékenységét. A közrendvédelmi járőrnek további lényeges feladata a rendőri intézkedést igénylő eseményekre történő reakció.

A járőr által ellenőrzött területeknek a lakosság életviteléhez igazodó megválasztásának fontosságát egy konkrét példán keresztül lehet a leginkább megérteni. Tudjuk, hogy az útirány vagy körzetleírás kertvárosi részén dolgozó, családos emberek élnek, akik 16–17 óráig dolgoznak, majd elhozzák gyermekeiket az iskolából, óvodából, edzésről, így kizárt, hogy 18 óráig hazaérjenek. A tél közepén (januárban) 16:30-kor teljesen besötétedik, de a lakosság életvitelét ismerő járőr

tudja, hogy a 16:30 és 18:00 közötti másfél óra időtartam kedvez a lakásbetöréseket elkövetni szándékozó bűnelkövetőknek, ezért – amennyiben a rendőri intézkedést igénylő események (küldések) engedik – ebben a veszélyeztetett időszakban bűnmegelőzési, esetlegesen tettenérési cézzattal a kertváros utcáit rója.

A *határrendészeti járőr alapvető feladatai* jobban behatárolhatók, mint a közrendvédelmi járőr esetében. A határrendészeti járőr tevékenységének bemutatását nem részletezzük, kizárólag a főbb feladatok felsorolásszerű említésére szorítkozunk. A *főbb feladatcsoportok* a következőképpen határozhatók meg:

- határőrizeti tevékenysége keretében az államhatár őrizete és az államhatár rendjének fenntartása;
- az illegális migráció kezelésével összefüggő határőrizeti, valamint a határrend fenntartásával kapcsolatos feladatok végrehajtása;
- a mélységi ellenőrzési tevékenysége keretében az ország schengeni külső határon lévő határterületén kívül a hatékony idegenrendészeti szűrőtevékenység biztosítása.

A fenti meghatározásból is kitűnik, hogy a határrendészeti járőrszolgálat jellege kétféle lehet. Egyrészt határőrizeti, másrészt mélységi ellenőrzési járőrszolgálat. A határőrizetet ellátó járőr főbb feladatai:

- a jogellenes határátlépések megakadályozása, a határt jogellenesen átlépő vagy azt megkísérlő személyek feltartóztatása, elfogása, és a szükséges intézkedések végrehajtása;
- az államhatár rendjének fenntartása, az államhatárral kapcsolatos jogellenes cselekmények megelőzése, felderítése, megszakítása;
- a határokon átnyúló bűnözés elleni küzdelem.

A *mélységi ellenőrzést végző járőr* feladatának végrehajtása az alábbi célcsoportok ellenőrzésére és kiszűrésére irányul:

- a schengeni külső határon illegálisan belépő és a schengeni térségben jogszerűtlenül tartózkodó személyek;
- a schengeni külső határon legális módon belépő olyan személyek, akiknek a tartózkodása a schengeni térségben a jogszerű belépést követően jogszerűtlenné vált;
- azon személyek, akik jogszerűen tartózkodnak Magyarország területén, azonban jogszerűtlenül megkísérelnek továbbutazni egy olyan szomszédos országba, ahol a beutazásuk és tartózkodásuk feltételei nem állnak fenn;
- azon személyek, akik jogszerűen tartózkodnak Magyarország területén, azonban a bejelentésre, jelentkezésre vagy az ország területén való tartózkodásra vonatkozó szabályokat megszegik;
- azon személyek, akik az iratok és okmányok birtoklására vagy maguknál tartására vonatkozó kötelezettségeket megszegik.

A *közlekedési forgalom-ellenőrző járőrszolgálatot* ellátó rendőr legfőbb feladatait a forgalomban részt vevő személyek és járművek forgalomban való részvétele jogszerűségének és alkalmasságának ellenőrzése képezi. Ennek keretei között az alábbi főbb ellenőrzési feladatok ellátására szervezhető közlekedési forgalom-ellenőrző járőrszolgálat:

- közlekedésrendészeti intézkedések végrehajtása, különös figyelemmel a közúti forgalomban részt vevő járművek és járművezetők ellenőrzésére, valamint a szabályszegő magatartást tanúsító személyek rendőri intézkedés alá vonására;
- ideiglenes közlekedésrendészeti intézkedésekben (például ideiglenes forgalomkorlátozás) meghatározott feladatok végrehajtása során;

- a forgalom zavartalanságának biztosítása, ennek érdekében a forgalom segítése és irányítása;
- közlekedési balesetek helyszínén a részére meghatározott feladatok elvégzése;
- Magyarország érdekei szempontjából különösen fontos személyek védelmével kapcsolatos útvonal-ellenőrzés és utazásbiztosítás végrehajtásában való közreműködés (megjegyzést érdemel, hogy ez a feladat szoros összefüggést mutat a csapatszolgálati feladatokkal);
- több ország részvételével összehangoltan szervezett közúti ellenőrzések végrehajtásában való részvétel.

A közlekedési forgalom-ellenőrző járőr tevékenységét, feladatellátását a megelőző rendőri jelentést által kifejtett baleset-megelőzési törekvésnek kell átjárnia. Az ellenőrzések során – a szolgálati érdek szem előtt tartása mellett – a biztonságnak kell elsődlegesnek lennie, ennek fényében a gyorsforgalmi utakon végzett álló ellenőrzéseket lehetőleg a vendéglátóhelyek, a pihenőhelyek, az üzemanyagtöltő állomások területén kell végrehajtani. A leállósávban megállított jármű ellenőrzését a lehető legrövidebb időn belül be kell fejezni. Ha az intézkedés hosszabb időt vesz igénybe, a járművet a legközelebbi biztonságos, intézkedésre alkalmas területre kell kivezetni.

4.3.4. A járőrszolgálat állományának jogai, kötelezettségei

A járőrszolgálati állományt a szolgálat teljesítésekor a „járőrszolgálat során parancsnokként kijelölt személy” és a „járőrtárs(ak)” alkotják.

A „járőrszolgálat során parancsnokként kijelölt személyt” korábban „járőrvezetőnek” nevezte a 2017 előtt hatályos járőrszolgálati szabályzat.¹⁹ E megnevezés azonban morfológiai szempontból megegyezett a Hszt.-ben nevesített rendőri beosztások egyikével. Ugyanakkor észlelhető jelenség volt, hogy a tényleges járőrszolgálatok jelentős részénél nem a járőrvezetői beosztásokat betöltő rendőrök láttak el „járőrvezetői” feladatokat. Az ebben rejlő ellentmondások feloldása érdekében az új szabályzat már kerüli a „járőrvezető” kifejezés használatát, helyette a „járőrszolgálat során parancsnokként kijelölt személy” terminust használja.

Az intézkedéseket fő szabály szerint a járőrszolgálat során parancsnokként kijelölt személy kezdeményezi és folytatja le, míg a járőrtárs biztosítja azt úgy, hogy folyamatosan figyelemmel kíséri az intézkedés közvetlen környezetét és az intézkedés alá vont személyt, és készen áll az intézkedés alá vont esetleges menekülésének megakadályozására vagy támadásának elhárítására.

A járőrszolgálat teljesítése során parancsnokként kijelölt rendőr mint a járőregység vezetője roppant széles körű felelősséggel tartozik a járőr munkájáért. *Felelősségi körét* az alábbiak szerint lehet összefoglalni:

- a járőrökörzetben, járőrutírányon meghatározott feladatok teljesítése;
- a járőrtárs(ak) tevékenységének összehangolása, vezetése;
- a rendőri intézkedések foganatosításának, a kényszerítő eszközök alkalmazásának jogszerűsége, szakszerűsége, szükségessége és arányossága;
- az intézkedések végrehajtására való felkészülés;

¹⁹ 22/1997. (XI. 18.) ORFK utasítás.

- az intézkedésbiztonsággal összefüggő követelmények és az intézkedéstaktikai előírások megtartása;
- a részére kiadott szolgálati okmányok szabályos vezetése, a jelentések, a büntető- és szabálysértési feljelentések elkészítése;
- a szolgálati feladatokkal összefüggő útmutatók és segédletek megismerése és alkalmazása;
- az anyagi, technikai és informatikai eszközök működőképességének fenntartása, azok rendeltetésszerű használata és megóvása;
- a folyamatos hírosszeköttetés fenntartása;
- a hírosszeköttetésre vonatkozó alkalmazási szabályok megtartása;
- a munkavédelmi előírások betartása;
- a járőrtárs(ak) vonatkozó szabályoknak megfelelő, egységes alaki megjelenése, valamint a járőrcsoporthoz vagy a megerősített járőrcsoporthoz különválása esetén – külön utasítás hiányában – az új, további parancsnok(ok) kijelölése.

A parancsnokként kijelölt rendőr számára a szabályzat a felelősségéhez igazodó tartalmú *jogosultságokat* határoz meg. Ennek megfelelően jogosult:

- a járőrtárs, járőrtársak részére a szolgálattal összefüggő utasítást adni;
- a törvényi feltételek fennállása esetén önállóan, illetve a részére adott előjárói utasítás szerint intézkedést kezdeményezni;
- az ügyeleti szolgálat, a szolgálatparancsnok részére bármikor jelentést tenni, tőlük a szolgálatteljesítés érdekében információt, adatot, illetve utasítást kérni;
- a szolgálatparancsnoktól – indokolt esetben – ruházati könnyítésre engedélyt kérni;
- a járőrkerület vagy járőrutírány elhagyására önállóan utasítást adni, ha az ügyeleti szolgálat vagy a szolgálatparancsnok értesítésére nincs mód, és állampolgári felkérés, illetőleg saját észlelés alapján rendőri intézkedés válik szükségessé;
- megkülönböztető jelzés használatára – a külön szabályozott engedélyezési körben – utasítást adni;
- a foganatosított intézkedések során az intézkedéssel kapcsolatos döntéseket meghozni;
- szükség esetén meghatározni az alkalmazandó kényszerítő eszközök körét.

A járőrtárs kötelezettségei természetesen igazodnak a parancsnokként kijelölt személy jogaihoz. Szolgálatát az eligazításon meghatározottaknak, valamint a parancsnokként kijelölt személy utasításainak megfelelően látja el. Intézkedésre okot adó körülmény észlelésekor intézkedést csak a parancsnokként kijelölt személy utasítására vagy abban az esetben kezdeményezhet, ha vele nincs közvetlen kapcsolatban, de – az élet, testi épség vagy vagyonbiztonság közvetlen veszélye áll fenn, ezért – azonnali intézkedési kötelezettsége van.

4.4. Őrszolgálat

Az őrszolgálaton belül – hasonlóan a járőrszolgálathoz – meg lehet különböztetni különböző őrszolgálati formákat, annak megfelelően, hogy mi az őrszolgálat célja, illetve az e célok eléréséhez szükséges feladatai. A „forma” kifejezés lényegében adott őrszolgálati típusra utal. Azt is mondhatnánk, hogy a célok és a hozzájuk rendelt feladatok szempontjából különböző típusú őrszolgálatokat lehet megkülönböztetni. A közrendvédelem területén azonban a különböző őrszolgálatok meghatározására a „típus” helyett az „őrszolgálati forma” kifejezés az elfogadott.

Az alábbi őrszolgálati formákat lehet megkülönböztetni:

- mozgóőr;
- objektumőr;
- fogdaőr;
- kísérő őr;
- rendkívüli őr;
- díszőr.

A *mozgóőri szolgálat* célja a frekvenciált területeken (például aluljárók, vasúti pályaudvarok, turisztikai szempontból frekvenciált területek) állandó rendőri jelenlét biztosítása. A mozgóőr számára mozgási körzetet és ezen belül felállítási helyet kell kijelölni. A felállítási helyet úgy kell meghatározni, hogy onnan a mozgási körzet minden pontja jól ellenőrizhető legyen. A mozgóőr a számára kijelölt mozgási körzetben, egy adott ponthoz (felállítási helyhez) meghatározott időközönként rendszeresen visszatérve, gyalogosan látja el szolgálatát. Mozgóőri szolgálatra egy vagy több rendőr vezényelhető. Mozgóőr esetében sem kizárt a járőrszolgálatnál ismertetett közös szolgálatellátás (például közterület-felügyelővel). Felállítási helyként a mozgási körzeten belül azt a területrészt vagy objektumot kell kijelölni, amelynek visszatérő ellenőrzése közbiztonsági, illetve objektumvédelmi szempontból leginkább indokolt. Az őrtasítás elkészítéséért (amelyet a rendőri szerv vezetője hagy jóvá) – így a mozgási körzet, valamint a felállítási hely kijelöléséért – az őrszolgálattal érintett osztály vezetője vagy az őrsparancsnok felelős. A mozgóőr mozgási körzetét és feladatát úgy kell meghatározni, hogy az őrnek lehetősége legyen a mozgási körzet minél szélesebb körű rendőri ellenőrzésére. A szolgálati formát forgalmas csomópontokon, idegenforgalmi szempontból frekvenciált helyeken, közösségi tereken kell működtetni, amelynek megszervezéséért a megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányság vezetője a felelős.

Az *objektumőr* feladata az objektum és az ott tartózkodók biztonsága ellen irányuló jogserető cselekmények időben történő felismerése, megakadályozása vagy a megakadályozáshoz szükséges elsődleges intézkedések haladéktalan megtétele. Adott létesítményhez tartozó, az őrtasításban meghatározott – lehetőleg az őrzendő objektum biztonsági szempontból legérzékenyebb pontján elhelyezett – őrhelyen, valamint körzetben teljesít szolgálatot. Az objektumőrnek folyamatosan az őrhelyén (amely lehet az objektumon kívüli őrbódé vagy a védendő épületen belül – a bejárat környékén – kijelölt helyiség) kell tartózkodnia, azt a körzetének ellenőrzése érdekében az őrtasításban meghatározott időtartamra hagyhatja el. Tehát amíg a mozgóőr folyamatosan a mozgási körzetében tartózkodik (gyalogol), és a felállítási helyére meghatározott időközönként tér vissza, addig az objektumőr folyamatosan az őrhelyén tartózkodik, és a körzetben csak meghatározott időtartamban mozoghat. Az objektumőr megbízható az objektum kamerarendszere által közvetített kameraképek figyelésével, azonban az objektum őrzésétől eltérő más feladatra nem vehető igénybe.

A *fogdaőr* a rendőrségi fogdában, az őrzött szálláson, a kijelölt őrhelyen vagy a meghatározott mozgási körzetben fogva tartott személyt őriz. A *kísérő őr* feladata a felügyeletére bízott fogva tartott személy meghatározott helyre történő kísérése. Tevékenységük ismertetésével e tankönyv *Rendőrségi fogva tartás* című fejezete foglalkozik részletesen.

A *rendkívüli őr* külön – fő szabály szerint írásban, halaszthatatlan esetben szóban, majd írásban kiadott rendkívüli őri őrtasításban megfogalmazott – utasításra végez a szolgálati előjáró által meghatározott biztosítási, őrzési feladatot. Igénybe vehető elfogott, előállított, őrizetben lévő vagy bűnügyi felügyeletét lakásán töltő (korábban: házi őrizetben lévő) személy őrzésére, objektum ideiglenes őrzésére, valamint iskolában történő szolgálatteljesítés ellátására. Személyi szabadságában korlátozott személy őrzése történhet a rendőrségi objektumon

belül, illetve azon kívül is. A rendőrségi objektumon kívüli őrzés – valamint a szóban kiadott őrutasítás – tipikus példája az előállított személy önkárosítása, rosszhulléte, betegsége miatti kórházba szállítása okán szükségessé váló kórházi őrzés. Biztosítási feladatok keretében a rendkívüli őr díszőr biztosítására, valamint csapatszolgálati feladatok ellátására vehető igénybe.

Objektum ideiglenes őrzésére példaként felhozható – és főleg Budapesten aktuális –, amikor társasház, irodaház építése, bővítése során betemetett vagy befalazott második világháborús robbanószerkezet kerül elő, és a bombamentesítés volumenére tekintettel (a honvédség tűzszerékszolgálat a művelet azonnali végrehajtásához, vagy a rendőrség az ürítés, zárás azonnali megszervezéséhez nem rendelkezik megfelelő erővel és eszközzel, esetleg az időjárási viszonyokra tekintettel) a műveletet napokkal elhalasztják. Az objektum azonban nem zárható, saját őrszolgálatával nem rendelkezik, illetéktelen személyek számára megközelíthető, így a robbanótest objektumon belüli – rendkívüli őrrel történő – őrzése válik szükségessé.

A díszőr ünnepségek, rendezvények, katonai tiszteletadással rendezett kegyeleti rendezvények alkalmával lát el protokolláris feladatot. A díszőrt – a rendezvény jellegétől függően – az őrszolgálat ellátására a szolgálatparancsnok vagy a díszegység vezénylő parancsnoka készíti fel, igazítja el, továbbá ellenőrzi fegyverzetét, öltözetét. A díszőr egy óránál tovább nem tartózkodhat őrhelyén, és intézkedést – lehetőség szerint – nem kezdeményez. Ha a díszőrt a közterületen vagy nyilvános helyen lebonyolított rendezvény megkezdése előtt vagy azt követően is alkalmazták, a díszőrök biztosításáról és az esetlegesen szükségessé váló intézkedések lefolytatásáról rendkívüli őr vezénylésével kell gondoskodni.

Az őr a szolgálatparancsnok vagy az őrparancsnok közvetlen alárendeltje. Az őrszolgálatot ellátó rendőr feladatait – a díszőr kivételével – őrutasításban kell meghatározni. Ha a közterületen két vagy több rendőr közösen teljesít őrszolgálatot, közülük parancsnokot kell kijelölni. Az egymáshoz való szolgálati viszonyukat a járőrszolgálat teljesítése során parancsnokként kijelölt rendőr és járőrtárs közötti jogviszonynak kell tekinteni, így rájuk e tekintetben a korábban ismertetett szabályok az irányadók. Amennyiben az őrhely vagy mozgási körzet jellege – biztonsági szempontból – indokolja, lehetőség szerint a megfelelő hely-, személy- és szabályismerettel rendelkező rendőröket kell az őrszolgálatba vezényelni. Célszerű tehát kialakítani egy állandóan vagy túlnyomó többségében őrszolgálatra vezényelt rendőri állományt, ha azt a rendőri szerv állománytáblájában alegységi szinten (őrszolgálati alosztály) nem alakították ki külön, vagy egyszerűen csak összemosódnak a járőr- és őr feladatok.

4.5. A járőr- és őrszolgálat ellátásának általános szabályai

A rendőrkapitányság székhelyén minden napszakban biztosítani kell gépkocsizó vagy motorkerékpáros és lehetőség szerint gyalogos járőrszolgálatot vagy mozgóőri szolgálatot. Ez alól egyedül a vízi rendészeti szervek képeznek kivételt. A rendőrkapitányság székhelyén kívüli településeken lehetőség szerint minden napszakban gépkocsizó vagy motorkerékpáros járőrszolgálatot kell tervezni és szervezni.

Annak érdekében, hogy járőröket és őröket ne vonjanak el oktalanul a közterületi szolgálatból, meghatározott tevékenységek végzésére tilos őket igénybe venni. Ennek megfelelően *nem vehetők igénybe* a szolgálati feladataik közé nem tartozó ügyiratok (például bűnügyi, szabálysértési, a körzeti megbízott feladatkörébe tartozó stb.) feldolgozására, elintézésére, szolgálati feladattal össze nem függő kiértesítésekre (például szolgálati feladattal összefüggő kiértesítés lehet egy a forgalmat is akadályozó, szabálytalanul várakozó gépjármű tulajdonosának vagy

üzemben tartójának a kiértesítése, riadó elrendelése esetén a személyi állomány értesítése stb.), a szolgálati feladatai körébe nem tartozó szállítási, beszerzési feladatokra (például a szükséges nyomtatópapír-utánpótlás kiszállítására rendőri szervhez). Ezeken túl – a bűnügyi járőr-szolgálatot ellátó rendőrt kivéve – a halaszthatatlan nyomozási cselekmények végrehajtásán kívül a bűnügyi szervek hatáskörébe tartozó nyomozási és vizsgálati munkát, valamint idézés kézbesítését *nem végezheti a közterületi állomány*.

A szolgálatba lépés általános követelményeinek teljesítésén túl a járőr a szolgálatra jelentkezésekor köteles minden, a szolgálat ellátását akadályozó vagy befolyásoló körülményről jelentést tenni, valamint a szolgálat kezdete előtt valamennyi szükséges felszerelést, fegyverzetet magához venni, azok állapotát ellenőrizni. A szolgálatba történő kivonulást, az őr-szolgálat átvételét a járőr vagy az őr a részére biztosított rádiókészüléken vagy szolgálati mobiltelefonon keresztül köteles jelenteni az ügyeleti szolgálatnak és – amennyiben a szolgálat átvétele nem a szolgálatparancsnok jelenlétében történik – a szolgálatparancsnoknak. Ha a járőr- vagy őr-szolgálat ellátása során a rádiókészülék a terület hálózati lefedettségének hiánya miatt nem alkalmas folyamatos kapcsolattartásra, úgy a járőrt vagy az őrt más távközlési eszközzel (leginkább szolgálati mobiltelefonnal) kell ellátni, vagy a szolgálati előljáró a magáncélú telekommunikációs eszköz szolgálati célú használatát engedélyezheti.²⁰ *A járőr vagy az őr helyszíni váltására akkor kerülhet sor, ha ott a folyamatos, megszakítás nélküli rendőri jelenlét indokolt.* Minden más esetben a járőr vagy az őr váltására a szolgálati helyén kell sort keríteni. Helyszíni váltás esetén a leváltott, szolgálatot befejező járőr és őr köteles tájékoztatni az őt váltó rendőrt a szolgálat során szerzett tapasztalatokról, a kapott külön feladatokról, a foganatosított intézkedésekről és minden olyan körülményről, tényről, amely a szolgálatot megkezdő kolléga eredményes feladatellátásához szükséges. Köteles továbbá átadni a meghatározott szolgálati eszközöket (például rádió) és okmányokat (járőr körzetleírás vagy útirányterv, őrutasítás, őrhelyleltár, őrhelyvázlat stb.), továbbá az ügyeleti szolgálatnak és a szolgálatparancsnoknak jelenteni a váltás megtörténtét. Az esetleges hiányosságok elkerülése érdekében ajánlott a helyszíni váltás során az átadás-átvételi tevékenység dokumentált módon történő megvalósításának kidolgozása. Amennyiben helyszíni váltásnál a leváltandó járőr vagy őr nincs a váltás helyén a meghatározott időpontban, a váltásra érkező haladéktalanul köteles jelentést tenni az ügyeleti szolgálatnak és a szolgálatparancsnoknak. A szolgálatparancsnoknak kell szóban jelentést tenni abban az esetben, ha a járőr vagy az őr az előírt – a számára meghatározott – időben nem kap váltást. Természetesen ilyen esetben nincs mód a szolgálatellátás önkényes befejezésére és a terület elhagyására, hanem a jelentést követően a szolgálatparancsnok utasításainak megfelelően kell eljárni.

A közterületi állomány tevékenysége a társadalom nyilvánossága előtt zajlik. Mindezt ráadásul nyíltan viselt fegyverzettel teszik. Ennek megfelelően úgy kell a szolgálatukat teljesíteniük és úgy kell viselkedniük, hogy azon tükröződjék, hogy ők az állam nevében eljáró hivatalos személyek. Ez a követelmény egyaránt szolgálja a fegyveres szolgálathoz nélkülözhetetlen fegyelmet és a társadalom bizalmát. *Ennek megfelelően szolgálatban a járőrnek és az őrnek tilos minden olyan magatartás, meg nem engedett könnyítés, amely a rendőri fegyelemhez nem méltó, vagy a rendőri tekintélyt sérti.* Ilyenek különösen az alábbi magatartások:

- járőr-körzetét, mozgási körzetét, járőrutírány, őrhely külön parancs vagy engedély nélküli elhagyása, kivéve, ha bejelentés miatt vagy saját észlelés alapján rendőri intézke-

²⁰ Bővebben *A rendőri tevékenységek ellenőrzése* című fejezetben.

dés megtétele válik szükségessé, és az ügyeleti szolgálat vagy a szolgálatparancsnok értesítésére nincs mód;

- ruházat, felszerelés meg nem engedett könnyítése, egyéni felszerelés letétele;
- a munkaközi szüneten kívül ráógumirágás, étkezés, lefekvés, engedély nélkül közterületen és nyilvános helyen történő leülés, dohányzás;
- bármilyen más tevékenység, amely elvonja figyelmét a szolgálat maradéktalan teljesítésétől.

Szintén a társadalom bizalmát erősíti az egyenruhás rendőr megjelenésének módja. Nem nehéz elképzelni, milyen vélemény alakulna ki az ápolatlan, hanyag megjelenésű rendőrrel és rajta keresztül végső soron a teljes rendőrségről. Az egyenruhát viselő rendőr a szolgálati járműből kiszállva, arról leszállva, továbbá a közterületre történő kilépéskor – amennyiben az a rendőri intézkedés eredményességét nem veszélyezteti – köteles sapkáját felvenni, szolgálati felszerelését magához venni és ruházatát megigazítani.

A munkaközi szünetet a járőr, az őr a szolgálati helyén vagy a szolgálatparancsnok által meghatározott más, erre alkalmas helyen (például Budapest metróaluljáróval rendelkező, forgalmas terein történő mozgóór szolgálatellátás során – előzetes egyeztetéssel – a Budapesti Közlekedési Központ [BKK] vagy vasútállomáson a vasúttársaság által az alkalmazottak részére fenntartott pihenőben) tölti el. A munkaközi szünet szolgálati gépjárműben csak különösen indokolt esetben tölthető el. A munkaközi szünet időtartama alatt a járőr és az őr étkezhet, valamint a rendőrségi épületben kivett munkaközi szünetben a felszerelésén, fegyverzetén könnyíthet. Amennyiben a munkaközi szünetet a járőr vagy az őr nem rendőrségi épületben tölti el, szolgálati felszerelését és fegyverzetét magánál kell tartania. A munkaközi szünet időtartama alatt a járőr és az őr a felszerelését, fegyverzetét őrizetlenül nem hagyhatja, az összeköttetésre szolgáló rádiókészüléket nem kapcsolhatja ki, és köteles folyamatosan figyelemmel kísérni a rádióforgalmazást. Amennyiben az összeköttetést szolgálati mobiltelefon biztosítja, a járőr és az őr köteles azt bekapcsolva tartani, az érkező hívásokat fogadni.

4.6. A közterületi szolgálat ellátására vonatkozó, évszakonként változó speciális szabályok

A klímaváltozás ténye nehezen tagadható. Abban a klímakutatók többsége is egyetért, hogy a jövőben számolni kell a különböző évszakokra korábban nem jellemző – olykor szélsőséges – időjárási körülményekkel. Ennek megfelelően a rendőrség számára is nélkülözhetetlen, hogy felkészüljön az ilyen körülmények közötti szolgálatellátásra. A szélsőséges időjárási körülmények közötti közterületi szolgálatellátás négy fő irányba kell hogy koncentrálódjon. Amellett, hogy – a szolgálatellátás zavartalansága és a rendőr rendelkezésre állásának biztosítása érdekében – a rendőr igyekszik megóvni saját testi épségét, valamint a parancsnokok és vezetők is törekednek a saját állományuk védelmére, fontos, hogy megkülönböztetett figyelmet fordítsunk a civil személyek megóvására. Ugyancsak figyelmet kell fordítani a szolgálati állatok, valamint a technikai eszközök időjárási viszonyoktól történő lehetőség szerinti kíméletére, megóvására. *A rendőri tevékenység ellátása során a legfontosabb védendő érték az emberi élet.* A nyári időszakban a közterületi szolgálat ellátása során fokozott figyelmet kell fordítani a *hőség miatt esetlegesen rosszulléttől szenvedő* embertársainkra, részükre szükség esetén – a rendőr általános segítségnyújtási kötelezettsége alapján – elsősegélyt kell nyújtani, (a rendelkezésre álló védőtálcából) ivóvizet kell biztosítani. Emellett kiemelt gondossággal kell ellenőrizni a közte-

rületen várakozó (parkoló) gépjárműveket, ugyanis egy-egy alkalommal előfordul, hogy a nyári melegben felforrósodott gépjárművekben a szülők hosszabb-rövidebb időre magukra hagyják kisgyermeküket, az állattartók pedig kisállatukat. A *téli időjárási körülmények* között a járőrszolgálat során tanúsított megelőző tevékenységnek két fő irányát kell megkülönböztetni. Az egyik a *kihűléses halálesetek* (fagyhalál),²¹ a másik a közúti *közlekedési balesetek* megelőzése. Az előbbi esemény kapcsán három fő veszélyeztetett kategóriát (csoportot) különböztethetünk meg. „A kihűlés veszélyének leginkább az életvitelszerűen közterületen tartózkodó, hajléktalan személyek, az idős, mozgásukban korlátozott, elszigetelten élő személyek, valamint a szeszital befolyása alatt a közterületen elalvó személyek vannak kitéve.”²²

Téli időszakban a közterületi szolgálatot teljesítő rendőrnek rászoruló személyek észlelése esetén – a kihűléses halálesetek elkerülése érdekében – *az alábbi feladatokat kell végrehajtania*:

- Haladéktalanul intézkedni szükséges az állapotánál fogva láthatóan rászoruló, önmagáról tartosan vagy a téli időjárási viszonyok miatt átmenetileg gondoskodni nem tudó személy mentővel történő elszállíttatásáról.
- Az illetékes karitatív szervezet megkeresése érdekében haladéktalanul értesíteni kell a KR ügyeletvezetőjét, illetve az illetékes megyei (fővárosi) TIK-et, amennyiben az alábbi feltételek együttesen megvalósulnak (konjunktív feltételek):
 - az orvosi ellátást nem igénylő személy az intézkedő rendőrtől elhelyezése érdekében segítséget kér, azonban önállóan nem képes eljutni a legközelebbi, hajléktalan személyek részére átmeneti elhelyezést vagy ellátást nyújtó intézménybe, vagy tömegközlekedési eszköz igénybevétele esetén veszélyeztetné a közegészséget;
 - készpénzzel nem rendelkezik.

A karitatív szervezet munkatársainak megérkezéséig az intézkedő rendőrnek a helyszínen kell maradnia.²³

4.7. Szolgálati okmányok

A szolgálati okmányok alábbi típusait lehet megkülönböztetni:

- tervezési, szervezési:
 - a rendőri szerv illetékességi területének leírása;
 - járőrkörzet-leírás(ok);
 - járőrútirányterv(ek) (alkalmazása esetén);
 - őrutasítás(ok) (alkalmazása esetén);
 - bűnügyi és baleseti ponttérkép (a határrendészeti kirendeltségeket kivéve);
 - szolgálattervezet;
 - eligazító lap;

²¹ Amely az 57/2013. (XII. 21.) ORFK utasítás 1. melléklete alapján rendkívüli („R”) eseménynek tekintendő.

²² Papp Dávid: Patrolling in Public Space in Inclement Weather Conditions. In Krulík Oldřich et al. (szerk.): Climate Change and its Security Impacts: Proceedings from the International Scientific Conference. 18th and 19th September 2019.

²³ 24/2016. (X. 6.) ORFK utasítás a rászoruló személyeket a téli időjárási viszonyokban fenyegető veszélyhelyzetek megelőzésével és kezelésével összefüggő rendőri feladatok végrehajtásáról 9. pont.

- ellenőrzési:
 - ellenőrzési napló;
- nyilvántartás jellegű:
 - beszámoltató lap.

A fenti okmányok mindegyikét (vagy hitelesített informatikai rendszereket) alkalmazni kell a rendőri szerveknél.

A *rendőri szerv illetékességi területének leírását* a járőr- és őrszolgálatall érintett osztály vezetője készíti el, és a rendőri szerv vezetője hagyja jóvá. A rendőrkapitányságokon és a határrendészeti kirendeltségeken a gépkocsizó járőrkörzeteket úgy kell kialakítani, hogy azok a teljes illetékességi területet lefedjék. A járőr a szolgálatát – légi járművel szolgálatot teljesítő járőrt kivéve – járőr-körzettelírás vagy -útirányterv, illetőleg külön terv alapján látja el. A *járőr-körzettelírás* a járőrszolgálat ellátása során kötelezően alkalmazandó szolgálati okmány, amely kötött útírány meghatározása nélkül tartalmazza többek között az ellenőrizendő terület valamennyi – rendőri szempontból releváns – jellemzőjét és a járőr feladatait. Emellett a *járőrútirányterv* – amely a járőrkörzeten belüli konkrétan ellenőrizendő útvonalat határozza meg – alkalmazása nem kötelező, azonban használata esetén nem válthatja ki a járőr-körzettelírást, csak azzal párhuzamosan alkalmazható.

A *járőr-körzettelírásokat* és – *őrszolgálat alkalmazása esetén* – az *őrutasításokat* a járőr- és őrszolgálatall érintett osztály vezetője és az őrsparancsnok a helyi sajátosságoknak megfelelően, az elemző-értékelő munka figyelembevételével meghozott döntése alapján készíti el, és közvetlen szolgálati előljárója (osztályvezető esetében kapitányságvezető, kirendeltségvezető, alosztály jogállású őrs parancsnoka esetén osztályvezető) hagyja jóvá. A járőrútiránytervek készíttetéséért – azok alkalmazása esetén – a járőrszolgálatall érintett osztály vezetője és az őrsparancsnok a felelős. A rendőrőrsökön tehát a járőr-körzettelírások, járőrútiránytervek elkészítéséért, az őrutasítások kidolgozásáért az őrsparancsnok a felelős. Indokolt esetben, eseti jelleggel (például a rendkívüli őrnél példaként felhozott kórházi őrzés vonatkozásában) a szolgálatparancsnok ideiglenes járőrútiránytervet vagy ideiglenes őrutasítást készíthet. A járőrkörzet-leírást, a járőrútiránytervet vagy az őrutasítást a járőr vagy őr részére elektronikus formában is hozzáférhetővé tehetjük (a rendszeresített okos kézieszközök segítségével PDF-formátumban), ilyen esetben nincs szükség arra, hogy ezeket a szolgálati okmányokat az állomány tagja papíron magánál tartsa. Ha erre nincs lehetőség, ezeknek a szolgálati okmányoknak egy papíralapú példányát a járőr őr részére az eligazításon át kell adni, és a járőr, illetve az őr a szolgálatának teljesítése során köteles magánál tartani. A járőr- és őrszolgálatall érintett osztály vezetője, valamint a rendőrőrsökön az őrsparancsnok a *járőr-körzettelírásokat, járőrútirányterveket, őrutasításokat szükség szerint, de legalább évente egy alkalommal, legkésőbb minden év március 31-ig felülvizsgálja*, és amennyiben szükséges, aktualizálásukat dokumentált módon elvégzi. Amennyiben az aktualizálás nem indokolt, a felülvizsgálat tényét, annak időpontját kell a szolgálati okmányra rávezetni, vagy külön feljegyzésben dokumentálni. A szolgálati okmányokat a megfelelő elektronikus felület hiányában vagy meghibásodása esetén papíralapon kell elkészíteni, illetve vezetni.

4.8. A járőr- és őrszolgálat tervezése, szervezése

E fejezet a szolgálat tervezéséhez és szervezéséhez szükséges *alapvető információkat* összegzően, de korántsem mindenre kiterjedően foglalja össze. Szélesebb körű bemutatásra a közrend-

védelmi vezetői ismeretek kurzusai hivatottak. A szolgálat tervezése és szervezése – bár szorosan egymáshoz kapcsolódó fogalmak, mégis – egymástól elkülönülő tevékenységi kört takarnak. *A szolgálat tervezése az állomány szolgálati idejének* – a jogszabályok és közjogi szervezetszabályozó eszközök rendelkezéseinek megfelelő és a rendőrséggel szemben támasztott követelményeket, igényeket kielégítő – *beosztása, illetve erre vonatkozó előzetes döntés.* *A szolgálat szervezése* tulajdonképpen a *megtervezett szolgálat tartalommal történő megtöltését* jelenti. A szervezés során részletesen meghatározzák a szolgálatellátásra vonatkozó konkrét utasításokat, így különösen a végrehajtandó feladatokat, a szolgálat formáját, módját, a szolgálat idejének konkrét beosztását, az öltözetet. A tervezés mindig megelőzi a szolgálat ellátását, míg a szervezés – váratlan események folytán – szolgálat ellátása közben is történhet, és történik is.

Kiváló példa erre a már két alkalommal említett szituáció, amikor a személyi szabadságában korlátozott személy kórházi őrzése válik szükségessé. Amennyiben az állomány létszáma eleve nem engedi, hogy a szolgálatot tervező parancsnok személyi szabadság korlátozásának lehetőségére felkészülve állandó rendkívüli őr szolgálatot tervezzen az előállító helyiségben elhelyezett fogva tartott személy őrzésére, akkor már egy személyisabadság-korlátozás is szolgálatsservezési feladat elé állítja a szolgálatparancsnokot, hiszen a meglévő állományból – más feladattól elvonva – kell rendkívüli ört kijelölni. Elhúzódó kórházi őrzés esetén gondoskodni kell a rendkívüli őr váltásáról, szolgálati helyére történő visszaszállításáról is.

A szolgálat tervezésénél nehéz a fennálló gyakorlat alapján elveket meghatározni. Ezért sokkal inkább a rendőrséggel szemben támasztott követelményekből és a rendőrség működésének általános elveiből kell kiinduljunk, és azokat kell megfelelő módon a közterületi szolgálatra adaptálni. A megfogalmazott elvek ezért elsősorban a tervezéssel szembeni követelményeket határozzák meg, egyfajta zsinórmértékként szolgálva, s nem pedig normatív tartalmú szabályokat állítanak a tervek készítői elé. Ezek figyelembevételével az alábbi alapelveket ajánlatos szem előtt tartani.

Erő-összpontosítás elve. A rendelkezésre álló erőknek a bűnügyi, közrendvédelmi helyzet szempontjából leginkább indokolt időszakra, időtartamra, területre – továbbá a feladatnak megfelelő öltözetben, járművel, felszereléssel ellátva – történő tervezése, szervezése.

Váratlanság elve. A szolgálattervezetnek olyannak kell lennie, amely biztosítja a rendőrök közterületen való megjelenésének kiismerhetetlenségét, és garantálja a váratlanul jelentkező eseményekre, bejelentésekre, segélyhívásokra való azonnali reagálás lehetőségét.

Időszerűség. A felmerülő változásokra történő azonnali reagálás képessége, amelynek köszönhetően a szolgálat áttervezhető.

Elérhetőség. Ahol a lakosság részéről tényleges igény van a rendőri jelenlétre, ott biztosítani kell azt.

A váratlanság és az elérhetőség között csupán látszólagos ellentmondás van. Az tűnik ellentmondásnak, hogy ha a potenciális jogsértők számára kiismerhetetlen a rendőri szolgálatellátás, akkor ugyanennyire kiismerhetetlen a lakosság számára is, akik ilyen módon nehezebben tudnak kapcsolatba lépni a rendőrökkel. Az ellentmondást ugyanakkor az oldja fel, hogy a kiváltképp közlekedési eszközökkel megvalósuló dinamikus járőrszolgálat és gyalogos járőrszolgálat, valamint a relatíve statikus mozgó őr szolgálat kellő kombinálásával elérhető, hogy ahol szükséges, ott a váratlanság elve, ahol pedig a lakossági igények indokolják, ott az elérhetőség elve kerüljön túlsúlyba.

4.8.1. Elemző-értékelő munka

A szolgálat tervezését és szervezését elemző-értékelő munka előzi meg. Az elemző-értékelő tevékenység azon gondolkodási műveletek összessége, amelyek alkalmazásával a vizsgálni kívánt információkat, tényeket, jelenségeket részekre, elemeire bontjuk, az egyes részeket külön-külön és összefüggéseikben, kölcsönhatásaikban megvizsgáljuk, majd a vizsgálódás eredményeként valamilyen hasznos következtetést vonunk le. A rendészeti elemző-értékelő tevékenység végrehajtásával kapcsolatban az alábbi alapelveket állíthatjuk fel:

Hitelesség. Ellenőrzött, hiteles, megbízható forrásból származó adatok felhasználása.

Objektivitás. A vizsgált tények valóságnak megfelelő – a szubjektumot mellőző – megismerésére törekvés.

Aktualitás. A témához tartalmában kapcsolódó, a vizsgált időszakra vonatkozó adatok felhasználása. (Például a tulajdon elleni szabálysértések témakörében végzett elemző-értékelő munka során, amennyiben az 2012 előtti időszakokra is vonatkozik, az eljárások számának vonatkozásában figyelembe kell venni a bűncselekményi értékhatár harmincezerről ötvenezer forintra változását.)

Rugalmasság. Szükség esetén (ha a tevékenység nem vezet eredményre) változtatni kell az elemzés-értékelés eszközein, tervein.

Komplexitás. Különböző statisztikai módszerek igénybevétele.

Az elemző-értékelő munka részét képezi az alany, tehát az a személy, aki saját maga és/vagy mások szolgálatát tervezi, szervezi (tervez és szervez: az alosztályvezető, az osztályvezető, a kapitányságvezető; szervez: a szolgálatparancsnok, a körzeti megbízotti csoportvezető). A tevékenység tárgya az információ, a tény, a jelenség, az esemény, amelynek a feldolgozását az elemzés-értékelés folyamatában végezzük. Az elemző-értékelő munka tartalma – a terület jellemzőire tekintettel – a rendelkezésre álló erők és eszközök célirányos, optimális alkalmazásának, felhasználásának tervezése a megoldandó feladat jogszerű, eredményes végrehajtása érdekében.

Az elemzés-értékelés során különösen az alábbi tényeket, körülményeket kell figyelembe venni:

- a lakosság szubjektív közbiztonságérzetét leginkább befolyásoló tényezők;
- az ismertté vált bűncselekmények, különös tekintettel a közterületen és a nyilvános helyeken elkövetett bűncselekményekre, ezek jellegére, elkövetési módjára, területi elhelyezkedésére, elkövetési idejére;
- az ismertté vált bűnelkövetőkre vonatkozó adatok, a nyomozások tapasztalatai;
- a szabálysértésekről rendelkezésre álló adatok, különös tekintettel az elzárással sújtható, valamint a közrend elleni, a kiemelt közúti közlekedési, a tulajdon elleni, illetve a területre jellemző szabálysértésekre;
- a közlekedési balesetek alakulása, azok helye, ideje, a baleseti okok, az okozók, a sérülések súlyossági foka;
- az ismertté vált és az illegális migrációhoz köthető jogellenes cselekmények, különös tekintettel ezek jellegére, elkövetési módjára, területi elhelyezkedésére, elkövetési idejére;
- az illetékességi területen található veszélyeztetett objektumok, területek elhelyezkedése, ideértve a nagy forgalmú szórakozóhelyeket, köztéri parkokat, nagyobb játszótereket, tanintézeteket, bevásárlóközpontokat, pénzügyi intézeteket, üzemanyagtöltő állomásokat is, valamint az előzőek alapján megismert úgynevezett bűnvonzó helyeket;

- a rendezvények biztosítása és a kiemelkedő egyéb események tapasztalata;
- a bűnügyi és egyéb megkeresések, panaszok, közérdekű bejelentések, ezek teljesülése;
- a jogsértések megelőzésére tett jelzések, javaslatok, a rendészeti, vagyonvédelmi ellenőrzések;
- a lakosság összetétele, a közbiztonság javítására irányuló tájékoztatási tevékenység;
- az önkormányzatok bűnügyi és közbiztonsági helyzetre vonatkozó igényei;
- a közbiztonság érdekében tett önkormányzati és lakossági kezdeményezések és a járási közbiztonsági egyeztető fórumok és konzultációs értekezletek tapasztalatai;
- a rendvédelmi szervekkel, a polgárőr-egyesületekkel és az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek munkáltatóival való együttműködés;
- a rendőri szerv létszámviszonyai, a szolgálatba vezényelhető állomány képzettségi, fegyelmi, egészségügyi és pszichikai helyzete, az anyagi-technikai biztosítottság foka, az anyagi eszközök állapota, alkalmazhatósága;
- a rendőri intézkedések, a fokozott ellenőrzések tapasztalatai.

Az elemző-értékelő munka eredményeként a közterületi szolgálat hatékony ellátása érdekében az érintett szervezeti egység vezetőjének meghatározott kérdésekben *döntést kell hoznia*. Ezek közé tartozik:

- az ellenőrzés alá kerülő területek, objektumok, az ellenőrzés időszakai, az ennek során végrehajtandó feladatok;
- az illetékességi területen jelentkező, a közbiztonsággal, a határbiztonsággal összefüggő – eddig – megoldatlan helyzetek kezelése;
- a szükségessé váló átcsoportosítások, összevonások előkészítése, az esetleg szükségessé váló megerősítő rendőri erők igénylése;
- a híradás összeköttetés, a jelentések, az értesítések rendje;
- az alkalmazandó járőr- és őrszolgálati formák meghatározása;
- a járőrkörzetek, mozgóörkörzetek, járőrvonalak, őrhelyek kijelölése, az ott végrehajtandó fő feladatok meghatározása;
- a jelentkező más szolgálati feladatok végrehajtásának rendje a szükséges prioritások meghatározásával;
- a fokozott rendőri jelenléttel biztosított, illetve őrszolgálattal védett objektumok, területek kijelölése;
- a polgárőr-egyesületekkel, az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyekkel és az egyéb közreműködőkkel történő kapcsolattartás módja, formája.

E döntések eredményeként határozzák meg többek között a szolgálatot ellátó állomány létszámát. A rendőri jelenléttel kapcsolatban találkozunk olyan felfogással, amely a „több rendőr – nagyobb közbiztonság” elvét vallja. Eddig Magyarországon végzett kutatások szerint azonban a nagyarányú közterületi létszám-emelés nem jelent ugyanilyen arányú változást az objektív közbiztonságban.²⁴ A döntések meghozatala során tehát elengedhetetlen annak figyelembevétele, hogy a közterületi szolgálat elengedhetetlen eszköze a közrend, közbiztonság fenntartásának, de tapasztalati tény, hogy a túlzott mértékű rendőri jelenlét nem növeli, hanem éppen ellenkezőleg: rombolja a lakosság közbiztonságérzetét.²⁵

²⁴ Tihanyi (2007): i. m. 11.

²⁵ Major et al. (2014): i. m. 36.

4.8.2. A szolgálattervezet elkészítése

A szolgálat tervezése (a teljesítendő szolgálati feladatok, illetve azok ellátásához szükséges létszám meghatározása) a járőr- és őrszolgálattal érintett osztály vezetője és az őrsparancsnok feladata. Ők leginkább a tervezés fő irányait, szempontjait határozzák meg. A szolgálati beosztást, azaz a konkrét szolgálattervezetet a meghatározott szempontok alapján a járőrök és őrk vonatkozásában az osztályvezető vagy az őrsparancsnok által kijelölt személy, körzeti megbízottak esetében pedig a körzeti megbízotti tevékenység összehangolásáért felelős vezető készíti el és rögzíti. E személyek általában alosztályvezetői vagy alosztályvezető-helyettesi beosztást töltenek be. A szolgálattervezetet a Robotzsaru Neo integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszer (a továbbiakban: Robotzsaru Neo rendszer) Szolgálatvezénylésében (Jelenléti ív) elektronikus formában, az állományparancsban meghatározott szolgálati időrendszer alapján, az aktuális feladatok figyelembevételével kell elkészíteni. Az osztályvezető figyelemmel kíséri és havonta legalább egy alkalommal ellenőrzi a szolgálattervezetet.

A szolgálattervezet elkészítését érintő szabályok ismertetése előtt szükséges tisztázni a szolgálat tervezésével kapcsolatos alapfogalmakat és az azokhoz kapcsolódó alapvető szabályokat.

Pihenőnap. A naptári hét azon napja, amelyen nem kell szolgálatot teljesíteni. Fő szabály szerint 0–24 óráig terjedő időszak, azonban amennyiben másnapra átnyúló szolgálatteljesítés után adják ki, abban az esetben a szolgálat befejezésétől számított 24 órai időtartam. A pihenőnap munkaszüneti napon is kiadható. A Hszt. rendelkezései alapján a hivatásos állomány tagját hetenként két pihenőnap illeti meg, ezeket lehetőleg együtt kell kiadni. A folyamatos ügyeleti szolgálat ellátására szervezett szolgálati beosztásokban szolgálatot teljesítők esetében az egy hónapra eső pihenőnapok közül legalább az egyiknek vasárnapra kell esnie. Ettől eltérően a pihenőnap – a fokozottan veszélyes szolgálati beosztást kivéve – a szolgálati elfoglaltság miatt havonta összevontan is kiadható. A heti pihenőnapokat úgy kell kiadni, hogy négy naptári hetenként két alkalommal a vasárnaphoz szombati vagy hétfői nap kapcsolódjon. Amennyiben a heti két pihenőnapot éjszakai szolgálatot követően, egymáshoz kapcsolódva adják ki, úgy azoknak együttesen 48 óra időtartamot kell kitenniük.

Napi szolgálatteljesítési idő. A szolgálatteljesítés napján (napjain) munkavégzéssel (szolgálat teljesítésével) töltött idő.

Szabadidő. Az az időtartam, amelyben a szolgálati időrendszer jellegéből adódóan nem kell szolgálatot teljesíteni, magában foglalja a pihenőidőt vagy a pihenőnapot.

Szolgálatteljesítési nap. Az a nap, amelyen szolgálatot kell teljesíteni, a következő napra áthúzódó szolgálat esetében a szolgálatteljesítés kezdetének napja.²⁶

Pihenőidő. „A hivatásos állomány tagja részére a napi szolgálati tevékenység befejezése és a következő napi szolgálatteljesítés megkezdése között legalább nyolc óra egybefüggő pihenőidőt kell biztosítani, amelybe a lakásról a szolgálatteljesítési helyre és az onnan való

²⁶ 10/2015. (VII. 6.) ORFK utasítás a hivatásos állomány tagjainak szolgálatteljesítési idejéről és a szolgálati időrendszerekről 2. pont.

visszautazás időtartama nem számít bele. A napi pihenőidő, ha az a nyári időszámítás kezdetének időpontjára esik, legalább hét óra.”²⁷

Kivételt képez ez alól a túlszolgálat elrendelése, azzal a kitételrel, hogy a szolgálatot tervező parancsnoknak törekednie kell arra, hogy a pihenőidőben elrendelt túlszolgálatot megelőzően és követően biztosítson annyi pihenőidőt, hogy az állomány tagja a következő szolgálatteljesítésre pihenten tudjon érkezni.

Havi szolgálati időkeret. A naptári hónapban teljesítendő szolgálati órák száma. Az adott hónap munkanapjainak száma szorozva 8 órával. Az általános heti szolgálatteljesítési idő 40 óra (5 munkanap szorozva 8 órával). A szolgálatteljesítési idő – a heti szolgálatteljesítési idő figyelembevételével – többheti (általában két- vagy négyhavi), de legfeljebb négyhavi vagy tizenhat heti (a folyamatos ügyeleti szolgálat ellátására szervezett, valamint a készenléti jellegű szolgálati beosztásokban legfeljebb hathavi) keretben is meghatározható.

Munkaközi szünet. A szolgálatteljesítés közben étkezésre, pihenésre fordítható időintervallum, amelynek tartama a 6 órát meghaladó szolgálatteljesítés esetén 30 perc, a 12 órát elérő szolgálatteljesítés esetén 45 perc és a 24 órát elérő szolgálatteljesítés esetén 60 perc.

Szabadság. A hivatásos állomány tagja évente alap- és pótszabadságra (évi rendes szabadság) jogosult, továbbá a Hszt.-ben meghatározott feltételekkel egészségügyi, szülési és illetmény nélküli szabadságot vehet igénybe. A hivatali és a váltásos szolgálati időrendszerek kivételével (ahol a tervezett vagy tervezhető szolgálatteljesítési időnek megfelelő óraszámban kell elszámolni) a szabadságként kiadott szolgálatteljesítési napok száma megegyezik a szabadságként kiadott napok számával, és a nyilvántartásban szolgálatteljesítési időként egy szabadságként kiadott napra 8 óra szolgálatteljesítést kell elszámolni. A szabadságként kiadott napok egyébként valamennyi szolgálati időrendszerben átlagosan 8 szolgálatteljesítési órának felelnek meg, a hivatali és váltásos szolgálati időrendszerekben csupán azok rögzítésében kell különbséget tennünk. Ez azt jelenti, hogy hivatali szolgálati időrendszerben a szabadságként kiadott napokat hétfőtől csütörtökig 07.30–16.00 vagy 08.00–16.30 időtartamban 8,5 óra, míg pénteken 07.30–13.30 vagy 08.00–14.00 időtartamban 6 óra szolgálatteljesítési időnek kell számolni. Így egy naptári hetet felölelő szabadság napi szinten átlagosan szintén 8 óra időtartamnak felel meg. Váltásos szolgálati időrendszerben a szolgálatteljesítés periodikusan ismétlődő rendszerben zajlik. A szabadságként kiadott napok átlagos időtartama e szolgálatteljesítési időrendszerben is 8 óra kell hogy legyen, azonban a szabadságként kiadott napok száma nem egyezik meg a szolgálatteljesítési napok számával. Ezért a váltásos szolgálati időrendszerben az alábbi számítással kell meghatározni a szabadságos napok számát:

1. Meg kell állapítani a hivatali munkarendben dolgozók évi munkanapjainak számát, majd a váltásos szolgálati időrendben dolgozók egy év alatt teljesítendő szolgálati napjainak számát.
2. A hivatali munkarendtől eltérő szolgálati időrendszerben dolgozók szolgálati napjait el kell osztani a hivatali munkarendben dolgozók munkanapjainak számával, így megállapítható a két szolgálati rend szerinti szabadságként meghatározható távollétek aránya.

²⁷ Hszt. 136. § (3) bek.

3. A napok hányadosát három tizedesjegyre kell kiszámítani, a kerekítés szabályai szerint, a tört napokból kapott szabadságot szintén a kerekítés szabályai szerint kell meghatározni.

A szabadságot valamennyi szolgálati időrendszerben foglalkoztatott részére úgy kell kiadni, hogy a szabadság kezdő napja a rá érvényes szolgálatsszervezés szerint szolgálati napra essen. A szabadság tartamának 50%-át egybefüggően, a 25%-át, de legalább tíz napot pedig a hivatásos állomány tagja által megjelölt időben és időtartamban kell kiadni úgy, hogy az a rendvédelmi szerv működőképességét ne veszélyeztesse. A rendvédelmi szerv az általa meghatározott szabadság kezdő napját harminc nappal előbb köteles közölni a hivatásos állomány tagjával. A szabadságot fő szabály szerint az esedékesség évében kell kiadni. Szolgálati érdekből a szabadságot a tárgyévét követő év január 31-éig, kivételesen fontos szolgálati érdekből legkésőbb március 31-éig, a hivatásos állomány tagjának betegsége vagy a személyét érintő más elháríthatatlan akadály esetén az akadályoztatás megszűnésétől számított harminc napon belül kell kiadni.

A rendőri hivatás egyik jellemzője a különböző alapvető jogok korlátozása. Ennek alapján korlátozzák a rendőr tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogát. Az egyik korlát a szabadságkiadásnál kerül előtérbe azáltal, hogy tartózkodási helyéről – szabadsága ideje alatt is – visszarendelhető a szolgálatteljesítési helyére. A visszarendelésre a szolgálati előjáró jogosult. Nem rendelhető vissza a hivatásos állomány tagja, ha a visszarendelés a szolgálati feladat végrehajtásával arányban nem álló jog- vagy érdeksérelmet okozna. A visszarendelés miatt felmerült költséget a hivatásos állomány tagja részére meg kell téríteni. A visszarendelés miatt szolgálatban töltött időt a túlszolgálat szabályai szerint, a szabadság ideje alatt történő visszarendelés esetén a túlszolgálat szabályai szerint vagy a szabadság ismételt kiadásával kell ellentételezni. *Szabadságról visszarendelés esetén tehát két lehetőség van. Az egyik, hogy a szabadság „visszaírása” és a későbbiekben történő kiadása mellett a szabadság időtartamának megfelelő (tehát a hivatali és a váltásos szolgálati időrendszerek kivételével 8 óra) szolgálatteljesítési idő, valamint ha annak leteltét követően szükséges, 100%-os túlóra. A másik lehetőség, hogy a szabadságot nem „írják vissza”, és a későbbiekben nem adják ki, azonban ekkor az állomány tagja teljes egészében 100%-os túlszolgálatot teljesít.*

Egészségügyi szabadság jár a hivatásos állomány tagjának, ha betegség, műtét vagy baleset miatti sérülés következtében a szolgálat ellátására képtelen, vagy a szolgálat további ellátása egészségi állapotának rosszabbodását eredményezné, valamint ha a szolgálatképességének helyreállítása pihenést vagy gyógyüdülést igényel.²⁸ Egészségügyi szabadság (betegszabadság) esetén, amennyiben a rendőr szolgálata már – az előírtaknak megfelelően – megtervezett, az egészségügyi szabadságot a betervezett szolgálatteljesítési időnek megfelelően kell elszámolni. Amennyiben a szolgálat még nem megtervezett (például a hivatásos állomány tagjának tartós, hónapokig tartó betegsége esetén) a nem tervezett időszakokra vonatkozóan – a hivatali és a váltásos szolgálati időrendszerek kivételével – az egészségügyi szabadságon lévő rendőr szolgálatának tervezésekor a nyilvántartásban az egészségügyi szabadság napjaira 8 óra szolgálatteljesítést kell elszámolni. Ennek megfelelően az egészségügyi szabadságot munkanapokon napi 8 órás szolgálatteljesítési idővel számolják el.

²⁸ Hszt. 147. § (1) bek.

A hivatásos állomány várandós, valamint szülő tagját 24 hét (168 nap) egybefüggő szülési szabadság illeti meg, ebből 2 hetet köteles igénybe venni. A szülési szabadságot úgy kell kiadni, hogy 4 hét lehetőleg a szülés várható időpontja elé essen.

A szolgálattervezéshez tartozik, hogy a tervezetet készítő előljáró nem kizárólag a szolgálatis napokat, hanem azokat az időszakokat is tervezi, amelyeken az állomány tagja nem teljesít szolgálatot. Ez ugyanis nyilvánvaló kihatással van a többi rendőrré. Ezért a pihenőnapokat és a tervezett szabadság napjait a szolgálati előljáró a szolgálati időrendszernek megfelelően, legalább 4 hetes időszakra előre tervezi. Ez 4 meghatározott hetet jelent (például az augusztus 19-től szeptember 9-ig terjedő időszakot). A szolgálattervezet legalább egy naptári hónapra előre tartalmazza a személyi állomány pihenőnapját és tervezett szabadságát. A naptári hónap az adott hó első napjától az utolsó napjáig terjedő időszakot jelenti. Eszerint tehát augusztus 1-jén a szolgálattervezetnek tartalmaznia kell az állomány teljes szeptember hónapra vonatkozó pihenőnapjait, valamint tervezett szabadságának napjait, amit nyilvánvalóan a szolgálat teljes betervezésével lehet megfelelően előre tervezni.

Összefoglalva tehát a szolgálattervezet egy naptári hónapra előre tartalmazza az állomány:

- pihenőnapját;
- tervezett szabadságát;
- szolgálatát;
- átrendelését;
- szabadidejét (a pihenőnap és pihenőidő);
- egyéb távolléteket (munkaidő-kedvezmény, vezénylés, mentességek, rendkívüli szabadság stb.).

Jogszerűen a tervezett pihenőnap nem módosítható (az állomány tagjának kérésére sem, bár ezt a módszert – az állomány tagjainak történő kedvezés érdekében – több helyen is alkalmazzák).

A szolgálattervezet *legalább egy hétre (7 napra) előre tartalmazza* az állomány szolgálatteljesítési időbeosztását. A szolgálatteljesítési időbeosztást – ide nem értve a túlszolgálat elrendelését – a szolgálati előljáró a szolgálatba lépés előtt legalább egy héttel közli a hivatásos állomány tagjával. Ettől csak akkor lehet eltérni, ha azt rendkívüli eset szükségessé teszi, továbbá a hivatásos állomány tagjának erre irányuló, indokolt kérelme esetén, ha az a szolgálati érdekekkel összeegyeztethető. A közölt szolgálatteljesítési időtől való eltérést legalább 24 órával a szolgálat megkezdése előtt közölni kell a hivatásos állomány tagjával. Lefordítva: a szolgálattervezet egy hónapra előre tartalmazza az állomány szolgálatát, amelyet legfeljebb egy héttel az adott szolgálat előtt lehet módosítani úgy, hogy a szolgálatteljesítési napot változtatjuk meg (csak pihenőidővel cserélhetjük, pihenőnappal nem, ugyanis az nem módosítható), vagy az adott szolgálatteljesítési napon változtatjuk a szolgálat kezdő és befejező időpontját. A szolgálatteljesítési napot – az állomány tagjának indokolt kérelme esetét kivéve – egy héten belül nem lehet módosítani, viszont a szolgálat kezdő és befejező időpontját igen, legkésőbb a szolgálat megkezdésétől számított 24 órával korábban. *Amennyiben az egy héten belüli módosítást szolgálati érdek vagy rendkívüli esemény teszi szükségessé (és arra nem az állomány tagjának kérelme alapján kerül sor), az csak túlszolgálat terhére valósítható meg.*

A jogalkotó szükségesnek tartotta, hogy meghatározza azokat az időszakokat, amikor a rendőr *mentesül a szolgálatteljesítési kötelezettsége* alól. Ezek az alábbiak:

- az állampolgári kötelezettségének teljesítése alatt;
- közeli hozzátartozója halálakor, esetenként két munkanapra;
- a kötelező orvosi vizsgálat, valamint a várandóssággal összefüggő orvosi vizsgálat teljes időtartamára;

- a véradás miatt távol töltött teljes – a szolgálati helyen kívül szervezett véradás esetén legalább 4 óra – időtartamra;
- az emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárással összefüggő vizsgálat időtartamára;
- tanúzási kötelezettség teljesítése esetén a megjelenéshez és a kötelezettség teljesítéséhez szükséges időtartamra;
- ha elháríthatatlan ok miatt nem tud a szolgálatteljesítési helyén megjelenni;
- a szolgálati viszonyra vonatkozó szabály vagy az állományilletékes parancsnok engedélye alapján;
- az egészségkárosodási ellátásra jogosultság megállapítására irányuló eljárás alatt az eljárás során elfogadott szolgálati beosztásba vagy nem hivatásos munkakörbe helyezéseig, vagy ha erre nem kerül sor, az egészségkárosodási ellátásra jogosultság tárgyában hozott döntés meghozataláig.²⁹

Az állampolgári kötelezettség teljesítése (aktív választójog gyakorlása), a kötelező orvosi vizsgálat, a szolgálati tevékenységgel összefüggő tanúzási kötelezettség teljesítése, valamint a véradás ideje beszámít a szolgálatteljesítési időbe. Közeli hozzátartozó halála esetén a 2 munkanapot a Robotzsaru rendszerben úgynevezett „fizetett távollétként”³⁰ könyvelik el. A szolgálati viszonyra vonatkozó szabályokban határozták meg a heti 2 óra sportcélú, a fizikai alkalmassági vizsgálat kiváló teljesítéséért járó, valamint az esélyegyenlőségi munkaidő-kedvezményeket, amelyek kiadására részletesen nem térünk ki.

Szolgálati idő-rendszerek. A szolgálatteljesítési idő csupán a kereteket határozza meg. Arra azonban nem ad választ, hogy a rendőr a havi szolgálatteljesítési időt milyen bontásban köteles teljesíteni. A rendőrség feladatainak sokszínűsége indokoltá teszi, hogy a szolgálatteljesítési időt ne csupán egyféleképpen lehessen meghatározni, hanem rendelkezésre álljon az állományilletékes parancsnokok számára annak lehetősége, hogy ezt a feladatokhoz illeszkedő módon tudják megtenni. Ugyanakkor arra is szükség van, hogy a vezetők e jogköre ne váljon parttalanná, mert ez esetben az állomány számára teljesen kiszámíthatatlan lenne a szolgálati idő beosztása, ami aránytalan mértékű hátrányt jelentene. Ezért a jogalkotó azt a megoldást választotta, hogy szolgálati idő-rendszereket határozott meg, amelyek közül az állományilletékes parancsnok ki tudja választani azt, amelyik az adott rendőri szerv feladatainak sajátosságaihoz a legjobban illeszkedik. A továbbiakban pedig a szolgálatteljesítési időt, a pihenőnapokat, a pihenőidőt, a munkaközi szünetet már csak e szolgálati idő-rendszer keretei között határozhatja meg.

Az alábbi szolgálati idő-rendszereket lehet meghatározni:

- hivatali;
- rugalmas;
- folyamatos;
- váltásos;
- vezényléses;
- kombinált.

²⁹ Hszt. 105. § (1) bek.

³⁰ A Hszt. ezt a jogintézményt nem ismeri, ugyanakkor a Robotzsaru Neo rendszerben az ilyen esetekre használatos.

A hivatali szolgálati idő rendszere azokban a szolgálati beosztásokban alkalmazható, ahol a szolgálati feladatok csak a nappali időszak meghatározott részében igénylik a szolgálat ellátását. Ilyen tipikusan a különböző szervezeti egységek hivatala (innen az elnevezés), illetve az igazgatásrendészeti, valamint a vizsgálati (védelőképző) munka. A hivatali szolgálati idő rendszerében a hivatásos állomány tagja a hét munkanapján, hétfőtől csütörtökig 7.30-tól 16.00 óráig vagy 8.00 órától 16.30-ig, pénteki munkanapon 7.30-tól 13.30-ig vagy 8.00 órától 14.00 óráig teljesíti a heti szolgálatteljesítési idejét. A szolgálatkezdés és a szolgálat befejezésének időpontját az állományilletékes parancsnok szolgálati érdekből vagy kérelemre – a heti 40 órás szolgálatteljesítési idő figyelembevételével – ettől eltérő időpontban is megállapíthatja.

Rugalmas szolgálati idő rendszere azokban a szolgálati beosztásokban alkalmazható, ahol a szolgálati beosztással járó feladatok nem kötődnek kizárólag a hivatali szolgálati idő rendszerében meghatározott napi szolgálatteljesítési időhöz, illetve amelyeknél a napi szolgálatteljesítés időtartama előre nem meghatározható, és hullámozó jellegű. A rendőri szervek vezetői gyakorta ilyen szolgálati időrendszerben látják el feladataikat. A rugalmas szolgálati idő rendszerében a hivatásos állomány tagja naptári hetenként vasárnap kivételével a hét bármely 5 napján teljesíthet szolgálatot, amelyben a napi szolgálatteljesítési időt – a heti 40 órás szolgálatteljesítési idő figyelembevételével – úgy állapítják meg, hogy a napi szolgálatteljesítési idő nem lehet 5 óránál rövidebb és 12 óránál hosszabb.

A folyamatos szolgálati idő rendszere azokban a szolgálati beosztásokban alkalmazható, ahol a megszakítás nélküli működést igénylő feladatok ellátása fokozott figyelmet igényel, és a munkaterhelés viszonylag állandó, egyenletes. Az általános rendőrségi feladatokat ellátó szervnél ezt a szolgálati idő-rendszert nem alkalmazzák, ellenben a TEK előszeretettel használja.

A váltásos szolgálati idő rendszere a folyamatos szolgálatteljesítést igénylő, egyenletes munkaterheléssel érintett, folyamatos beavatkozási vagy intézkedési feladatok ellátására rendszeresített, továbbá a részben vagy egészben készenléti jellegű szolgálati beosztásokban alkalmazható. Ilyen tipikusan a TIK állományának munkája. A váltásos szolgálati idő rendszere lehet I. és II. számú. Az *I. számú rendszer* váltásonként 12 óra szolgálat és 24 óra szabadidő, 12 óra szolgálat és 48 óra szabadidő. Az *II. számú* váltásonként 24 óra szolgálat és 72 óra szabadidő. Az állomány tagja a munkaközi szüneten túl – a halaszthatatlan intézkedést igénylő esetet kivéve – legalább 4 órát az erre alkalmas helyiségben, a ruházat könnyítése mellett, pihenéssel tölthet.

A *vezényléses* a leggyakrabban használt (a helyi szerveknél közrendvédelmi vonalon szinte kizárólagosan alkalmazott) *szolgálati idő-rendszer*. Azokban a szolgálati beosztásokban alkalmazható, amelyeket olyan feladatokra rendszeresítettek, ahol a szolgálatteljesítési feladat ellátása időszakonként eltérő létszámot igényelhet, továbbá ahol a szolgálati feladatok rendes szolgálatteljesítés keretében történő ellátása előreláthatóan a hét bármely napján, annak bármely időpontjában szükségessé válhat. A vezényléses szolgálati idő rendszerében tehát a szolgálat egyenlőtlenül beosztható, a hét bármely napján teljesíthető, amelyben a napi szolgálatteljesítési idő – a heti 40 órás szolgálatteljesítési idő figyelembevételével – legalább 4 óra és legfeljebb 12 (bizonyos esetben 12,5)³¹ óra időtartamban határozható meg. A vezényléses szolgálati idő

³¹ Az őrszolgálati beosztásban szolgálatot teljesítő, vezényléses szolgálati időrendszerben dolgozóknál, ahol a szolgálatteljesítést naponta azonos helyen két fő egymás utáni beosztásával rendelik el, az eligazítás, váltás, valamint a szolgálati felszerelések felvétele és leadása érdekében a szolgálatteljesítési idő legfeljebb harminc perccel meghosszabbítható.

rendszerében a napi szolgálat teljesíthető két részre osztva is (úgynevezett bontott szolgálat). A részdídszakok között legalább 4 óra időtartamnak kell eltelnie, amely a napi szolgálatteljesítési időbe nem számít be.

A *kombinált szolgálati idő rendszere* a váltásos, vezényléses és a hivatali szolgálati időrendszer kombinációja, amelyben a szolgálati idő-rendszer váltását a szolgálatteljesítési napot követő szabadidő letelte után lehet végrehajtani.

Túlszolgálat. Túlszolgálat szempontjából megkülönböztetünk szolgálati érdekből elrendelt (rendes) és rendkívüli túlszolgálatot. A szolgálatteljesítési idő és a szolgálati érdekből elrendelt túlszolgálat együttesen nem haladhatja meg a heti 48 óra időtartamot. A szolgálati érdekből elrendelt túlszolgálat tehát hetente – a szolgálati idő-keret átlagában számolva – maximum 8 óra időtartamú lehet. Ebből kiszámolható, hogy a személyenkénti éves túlszolgálati idő-keret (amely a szolgálati érdekből elrendelt túlszolgálatra vonatkozik) 416 óra. A túlszolgálatra vonatkozó heti időkeretet természetesen nem a tárgyhétre kell érteni, hanem abban az időszakban átlagban, amelyben a szolgálatteljesítési időt meghatározták (egy hónap, két hónap, négy hónap). Tehát elképzelhető, hogy a hivatásos állomány tagja az egyik héten 16 óra túlszolgálatot teljesít, míg a másik héten egyáltalán nem teljesít túlszolgálatot. Ebbe az időtartamba nem számít bele a rendkívüli túlszolgálat, amelynek nincs időkorlátja. Rendkívüli eset különösen tömegbaleset, elemi csapás, katasztrófa vagy súlyos kár megelőzése, elhárítása, következményeinek felszámolása, továbbá egyéb, a köz- és vagyonbiztonságot veszélyeztető, előre nem látható körülmény bekövetkezése. A túlszolgálat elrendelésére állományilletékes parancsnok (vagy az általa felhatalmazott vezető) jogosult, akinek ezt írásban (túlszolgálatot elrendelő lapon) kell megtennie. A szolgálatot tervező parancsnok tehát jogosultság hiányában nem elrendeli, hanem csupán rögzíti a túlszolgálatot. A kettő közötti különbség az, hogy a túlszolgálat joghatásai csak az elrendeléssel állnak be.

A hivatásos állomány tagjának – pihenőnapon és munkaszüneti napon kívül, tehát – pihenőidőben teljesített túlszolgálatára a túlszolgálattal azonos tartamú szabadidőt vagy a túlszolgálat során teljesített órákkal egyenértékű (100%) távolléti díjat kell biztosítani. Ha a túlszolgálatot heti pihenőnapon vagy munkaszüneti napon teljesítették, a túlszolgálat kétszeresének (200%) megfelelő szabadidő vagy távolléti díj jár. Másnapra átnyúló szolgálatteljesítés esetén, amennyiben a szolgálat befejezését pihenőnap követi, majd az azt követő naptári napon pihenőidőt rögzítettek, a Robotzsaru szolgálattervezete szerint pihenőidőben teljesített túlszolgálatot a szolgálat befejezésétől számított 24 órai időtartamon belül kétszeres díjazásuként vagy kétszeres szabadidőnek megfelelően kell elrendelni, rögzíteni. Ennek oka, hogy a Robotzsaru rendszer csak a pihenőnap naptári napnak megfelelő rögzítésére alkalmas, annak jelzésére nem, hogy a pihenőnap az adott naptári napon túlnyúlik. Ezért ez az időtartam még pihenőnapnak minősül, azonban a Robotzsaru rendszer hiányossága miatt pihenőidőként jelzett. Ezáltal a szolgálatot tervező parancsnoktól fokozott odafigyelést igényel. Az előzőekből kiderült, hogy a túlszolgálat megváltásának két módja lehetséges, a pénzbeli, valamint a szabadidőben történő. A túlszolgálat elrendelésekor az elrendelésre jogosult a szolgálat-szervezés elektronikus nyilvántartásának felhasználásával vagy írásban nyilatkoztatja a hivatásos állomány tagját, hogy a túlszolgálat-megváltás melyik módját választja. A túlszolgálatért járó szabadidőt lehetőség szerint 30 napon belül kell kiadni. Ha a szabadidő kiadása veszélyezteti a szolgálatellátást, azt 6 hónapon belül kell biztosítani. Ha a túlszolgálat havi vagy többhavi szolgálatteljesítési idő keretében történt, a szabadidő kiadása történhet 6 hónapon túl is, de legkésőbb a következő év első félévében meg kell történnie.

Munkaszüneti napon, valamint húsvét- vagy pünkösdvasárnap teljesített szolgálatért a hivatásos állomány tagját a munkájáért járó illetményén felül távolléti díj is megilleti.

4.9. A járőrszolgálat ellenőrzése

A járőr- és őrszolgálat célja – hasonlóan minden más ellenőrzési tevékenységhez – az, hogy megállapítható legyen, hogy a feladatok elvégzése a kitűzött célok irányába tart-e, megvalósultak-e a célkitűzések, illetve annak megállapítása, hogy a szolgálatellátás mennyire felel meg a jog- és szakszerűség követelményének.

A járőr és az őr ellenőrzésére jogosult:

- az országos rendőrfőkapitány és helyettesei;
- a saját szolgálati águk vonatkozásában az Országos Rendőr-főkapitányság bünyügyi, közrendvédelmi, közlekedésrendészeti, határrendészeti főosztályvezetői;
- saját állományuk vonatkozásában a Készenléti Rendőrség parancsnokhelyettesei, főosztályvezetői, osztályvezetői;
- saját állományuk vonatkozásában a rendőrfőkapitányok, a bünyügyi és a rendészeti rendőrfőkapitány-helyettes;
- saját állományuk vonatkozásában a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság igazgatója, a bünyügyi, valamint a rendészeti igazgatóhelyettes;
- saját állományuk vonatkozásában a rendőr-főkapitányságok bünyügyi, közrendvédelmi, közlekedésrendészeti, határrendészeti főosztályvezetői, osztályvezetői és helyetteseik, szolgálatvezetői, alosztályvezetői;
- saját állományuk vonatkozásában a kapitányságvezetők, a határrendészeti kirendeltségvezetők és helyetteseik;
- a járőrt, őrt vezénylő szervezeti elem vezetője és helyettesei;
- az arra jogosult vezetők által nyílt paranccsal erre felhatalmazott személyek;
- a saját és az alárendeltségükbe utalt állomány vonatkozásában a szolgálatot ellátó rendőr közvetlen előljárói.³²

A járőrök és az őrk közvetlen előljárói ellenőrzését a szolgálatot tervező parancsnok két hétre előre tervezi, és a járőr- és őrszolgálattal összefüggő ellenőrzési tevékenységét havi legalább három alkalommal hajtja végre úgy, hogy abból legalább egy éjszakára, illetőleg egy hétvégére essen. A szolgálatellátás ellenőrzéséről olyan módon intézkedik, hogy minden szolgálatot teljesítő rendőr havonta legalább kétfő alkalommal – egynek éjszakára kell esnie – ellenőrizve legyen. Az ellenőrzések végrehajtására elsősorban a járőr- és őrszolgálatot ellátó állomány szolgálati előljáróit kell kijelölni (a szolgálatparancsnokot is ideértve). A járőr-, illetve őrszolgálat ellenőrzésének tényéről és megállapításairól az ellenőrzéssel érintett járőr vagy őr a szolgálatparancsnok vagy az ügyeleti szolgálat részére – amennyiben nem ők hajtották végre – az ellenőrzést követően haladéktalanul jelentést kell hogy tegyen. A járőr- és őrszolgálat-ellátás ellenőrzésének helyéről, idejéről, az ellenőrzést végrehajtó személyéről a járőrt, az őrt előzetesen tilos értesíteni.

³² 13/2017. (III. 24.) ORFK utasítás 174–175. pont.

Meghatározhatók a szolgálatellátásnak azok az elemei, *amelyeket rendszeresen, havonta ismétlődően kötelező ellenőrzés alá vonni* és ennek eredményét dokumentálni. Ez az ellenőrzési kötelezettség kiterjed:

- a járművek üzemképességére, szolgálatra való alkalmasságára, karbantartottságára;
- a szolgálati állatok elhelyezésére, ellátására, ápoltságára;
- a rádiókészülékek és technikai eszközök alkalmazhatóságára;
- az egyéni és alegységkészletből biztosított felszerelések meglétére;
- a szolgálati igazolvány meglétére, épségére, érvényességére;
- az azonosító jelvény meglétére, épségére;
- a szigorú számadásos nyomtatványok meglétére, vezetettségére.

4.10. A szélsőséges időjárást érintő különleges szolgálat szervezési intézkedések

Előfordulhat, hogy a közterületi állomány megóvása érdekében a szélsőséges meleg és hideg időszakok különleges szolgálat szervezési, de még inkább szolgálat szervezési intézkedéseket igényelnek. A *hőségriadó* időszakára vonatkozó rendelkezések tulajdonképpen többlet munkaközi szünetet biztosítanak az időjárási viszonyoknak közvetlenül kitett állománynak. Hőségriadó elrendelésekor gondoskodni kell az egy óra időtartamot meghaladó közterületi feladatellátást követően legalább 10 perc munkaközi szünetek – árnyékos helyen történő – beiktatásáról. A szolgálat teljesítés során minden 4. órát követően legalább fél óra időtartamot zárt, lehetőleg légkondicionált helyiségben kell eltölteni, az emberi szervezet testhőmérsékletének csökkentése, a termoreguláció (hőszabályozás) elősegítése és a szerelvénykönnyítés érdekében. Második és harmadik fokozatú hőségriadó esetén az állományilletékes parancsnok és a munkáltatói jogkör gyakorlója gondoskodik az ezeken túlmenő, további munkaközi szünetek beiktatásáról. A közterületi szolgálatot ellátó állomány nyílt terepen (napsütésnek kitett helyen), legfeljebb 2 óra időtartamban láthat el folyamatosan szolgálatot, majd részére 30 perc – lehetőleg légkondicionált helyiségben eltöltendő – munkaközi szünetet kell biztosítani. A munkaközi szünet kivételéhez szükséges feltételek biztosítása érdekében lehetőség szerint valamennyi rendőrségi objektumban rendelkezésre kell állnia egy légkondicionált vagy nagy teljesítményű ventilátorral ellátott pihenőhelyiségnek, amely a személyi állomány pihenésére használható. Hőségriadók idején a közterületen szolgálatot ellátó rendőri állomány részére (beleértve a 2 óra időtartamot meghaladóan ideiglenesen közterületen tartózkodókat is) igény szerinti mennyiségben, de minimálisan 3 liter/fő/nap, 14–16 °C-os hűtött védőitalt, elsősorban szénsavas vagy szénsavmentes ásványvizet, szódavizet (vagy azzal egyenértékű tiszta, ízesítetlen, hűtött, ivóvíz minőségű folyadékot) kell biztosítani. A hőségriadók időtartama alatt az állományilletékes parancsnokok kötelesek intézkedni a személyi állomány fizikai erőnléti felméréseinek, kiképzéseinek, intézkedéstaktikai és vezetéstechnikai oktatásainak – a hőségriadó teljes idejére történő – azonnali felfüggesztéséről, továbbá a kiemelten fontos szolgálati érdek sérülésével nem járó akciók, fokozott ellenőrzések 10:00–18:00 óráig történő felfüggesztéséről, illetve időbeni elhalasztásáról, valamint a tervekben a pihenőidők meghatározásáról. A hőségriadó ideje alatt nem teljesített szolgálati feladatokat ezen időszak elmúltával pótolni kell.

Ezekon túlmenően a 24 órás *határrendészeti szolgálatokat* a hőségriadók idején lehetőség szerint 12 órás váltásokban kell megszervezni. A határrendészeti feladatokat ellátó személyi

állomány részére biztosítani kell a közvetlen napsugárzás elleni védelmet.³³ A nyári hőség kapcsán felmerülő szolgálat szervezési lehetőség még a különböző ruházati könnyítések alkalmazása, amelyek terén nem túl széles a paletta. A jó láthatósági átvető (mellény) viselése ugyanis kötelező nappal és éjszaka közúti ellenőrzés, valamint közúton és közvetlenül az út mellett folytatott egyéb tevékenység során (bel- és külterületen egyaránt). A jó láthatósági átvető viselésének mellőzése tehát csak az említetteken kívüli területeken (de ott megterhelő hőség esetén akár hőségriadó időszakán kívül is) történő szolgálat ellátás során engedélyezhető. A szolgálati előjáró engedélye vagy jogszabály, közjogi szervezetszabályozó eszköz, illetve jogi normák közé nem tartozó belső szervezeti norma rendelkezése alapján a rendőr az időjárás viszonyokra tekintettel leveheti a sapkáját.

A *szélsőséges téli időjárásnál* kevesebb szolgálat szervezést érintő szabályozást találunk, de az olyan alapvető intézkedések, mint a közterületi állomány meleg védőítallal történő ellátása, valamint ruházatkönnyítés engedélyezése jogos elvárás, sőt (a védőital esetében) kötelezettség a közterületi szolgálatot ellátók előjáróira vonatkozóan. A téli időjárás körülmények ellen *alapvetően négy védekezés képzelhető el a rendőr számára*: a téli öltözet viselése; a ruházati könnyítések alkalmazása, amelyek sorába tartozik az előjáró engedélyével a téli sapka (usánka) lehajtva történő viselése; a melegedőhelyiségek biztosítása a munkaközi szünet idejére; végül pedig a meleg védőital. A hidegnek minősülő munkahelyen a munkavállalók részére +50 °C hőmérsékletű teát, illetve ennek ízesítésére szolgáló cukrot vagy édesítőszert kell biztosítani.³⁴ A védőital és a tea elfogyasztásához legalább a dolgozók létszámát elérő mennyiségben, személyenként és egyéni használatra kiadott ivópoharakról kell gondoskodni. A védőital, valamint a tea készítése, tárolása, kiszolgálása a közegészségügyi követelmények betartása mellett történhet.

³³ 30/2008. (OT 16.) ORFK utasítás 5–6. pont.

³⁴ 3/2002. (II. 8.) SzCsM-EüM együttes rendelet.